

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut politologických studií

**Jakub Fejfar**

**Vliv Sokola na československou emigraci v  
Austrálii po roce 1948**

*Bakalářská práce*

Praha 2015

Autor práce: **Jakub Fejfar**

Vedoucí práce: **PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2015**

## **Bibliografický záznam**

FEJFAR, Jakub. 2015. *Vliv Sokola na československou emigraci v Austrálii po roce 1948*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

### **Abstrakt**

Tato bakalářská práce se zabývá československou emigrací po roce 1948, zaměřuje se na emigraci na australský kontinent, konkrétně pak vznikem a fungováním sokolských jednot v Austrálii. Na základě osobních svědectví a archivních materiálů přináší pohled na příčiny a způsoby provedení emigrace po únoru 1948. Rovněž mapuje počínání krajanů v nové domovině. Blíže se pak zabývá sokolskou jednotou v Sydney. Cílem práce je zmapovat československou emigraci v Austrálii. Jakým způsobem emigrace vystupovala proti totalitnímu režimu a jak reflektovala politické dění v Československu. Rovněž by měla ukázat, jak sokolství a sokolské ideje pomáhaly emigrantům nejen začlenit se do australské společnosti, udržet národní smýšlení a tradice.

### **Abstract**

This thesis deals with the Czechoslovak emigration after 1948, focusing on emigration to the Australian continent, and specifically the formation and functioning of the Sokol Unity in Australia. Based on personal testimonies and archival materials brings insight into the causes and ways of implementation emigration after 1948. It also monitors behavior countrymen in the new homeland. Closer then covers Sokol unity in Sydney. The aim is to map the Czechoslovak exile in Australia. How emigration opposed the totalitarian regime and reflected political events in Czechoslovakia. It should also show how Sokol and Sokol ideas not only help immigrants integrate into Australian society, maintain national mentality and traditions.

### **Klíčová slova**

Československo, emigrace, Sokol, Sydney, Austrálie, exilová hnutí, 1948

## **Keywords**

Czechoslovakia, emigration, Sokol, Sydney, Australia, exile movement, 1948

**Rozsah práce: 92 930 znaků**



## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11. 5. 2015

Jakub Fejfar

## **Poděkování**

Na tomto místě bych rád poděkoval:

všem emigrantům, se kterými jsem měl možnost se setkat za poskytnutí zajímavých rozhovorů, velmi vřelé přijetí, užitečné rady při bádání v Austrálii a životní zkušenosti,

Mgr. Janu Gollovi za prvotní impuls ke zkoumání této problematiky a vedení v projektu Neviditelné oběti komunismu,

PhDr. Josefu Mlejnkovi, Ph.D. za přínosné rady a vedení práce,

v neposlední řadě také mojí rodině za podporu a užitečné rady.

**Univerzita Karlova v Praze**  
Fakulta sociálních věd  
obor: Politologie a mezinárodní vztahy

## **Teze bakalářské práce**

na téma

### **Vliv Sokola na československou emigraci v Austrálii po roce 1948**

Jméno: Jakub

Příjmení: Fejfar

Ročník: 2. ročník

Akademický rok: 2013/2014

Konzultant: PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Datum odevzdání:

Souhlasím s vedením práce .....

# 1 Úvod

## 1.1 Vymezení tématu a odůvodnění jeho výběru

Po únorovém převratu v roce 1948 nastala největší vlna politické emigrace v našich dějinách. Pro mnohé občany začal být život v komunistické vlasti nemožný a tak byli nuceni svou domovinu opustit. Zemi opouštěli především příslušníci jiných politických subjektů, náboženských obcí, podnikatelé a majitelé nemovitostí, kterým byl jejich majetek znárodněn. Cesta ven za hranice směřovala nejdříve do německého pohraničí, kde byli uprchlíci sdružováni do táborů, kde panovaly mnohdy dosti nelidské podmínky. Po až několikaměsíčním pobytu se mohli vydat do nového domova. Mezi nejoblíbenější lokace pro emigrující Čechoslováky patřilo v Evropě Německo a Rakousko, za mořem pak Spojené státy americké, Kanada a Austrálie. Austrálie nepatřila pro mnohé mezi vysněné destinace, především kvůli zdlouhavé cestě na Jižní polokouli a rovněž tvrdým podmínkám, které byly spojeny s možností zde zůstat. Přesto se Austrálie stala domovem několika tisíc Čechoslováků, kteří zde vytvořili dobře fungující a prosperující menšinu.

V Austrálii vznikaly v komunitě československých emigrantů mnohé zájmové skupiny, jejichž cílem bylo především sdružovat starší a nově příchozí Čechoslováky do Austrálie, z nichž nejvýznamnější vznikaly v australských městech Sydney a Melbourne. Nejvýznamnějším krajanským spolkem se v Austrálii stal Sokol. Dále je v této souvislosti nutno zmínit fotbalový klub založený československými emigranty – Slavia Sydney – který v 50. až 60. letech 20. dosáhl výrazných úspěchů v australské fotbalové lize, bohužel již však bez československé stopy.

Cílem mé práce je tedy zjistit, jaký měla organizace Sokola vliv na socializaci nově příchozích československých emigrantů v již vytvořené československé komunitě v Austrálii, tak i na jejich začlenění mezi Australskou společnost. Rovněž považuji za vhodné uvést v práci i další sokolské organizace, které na australském kontinentě na počátku 50. let vznikaly. Rovněž se nabízí porovnání činnosti a fungování Sokola a jeho vlivu na život emigrantů během roku 1968, tedy další velké vlně migrace, a dnes.

K tomuto tématu mám blízko již od studia na Gymnáziu F. X. Šaldy v Liberci, při kterém od roku 2003 běží projekt pod vedením pana Mgr. Jana Golla Neviditelné oběti komunismu, který mapuje osudy československých emigrantů po roce 1948. Hlavními cílovými destinacemi projektu jsou Kanada, Austrálie a Francie. V rámci

tohoto projektu jsem se na přelomu února a března 2011 vydal do australských měst Sydney a Melbourne, kde se hlavním předmětem mého výzkumu stal právě Sokol Sydney. Z této i minulých cest do Austrálie bylo přivezeno velké množství materiálů, které poslouží jako hlavní zdroj pro tuto práci. Kromě několika článků se projekt dostal do povědomí veřejnosti i výstavou zaměřenou na Sokol Sydney, která v lednu 2014 probíhala v Senátu Parlamentu České republiky<sup>1</sup> a následně i v Tyršově domě, sídle České obce sokolské.

## **1.2 Teoretické koncepty a výzkumné otázky**

Metodologicky by práce měla být instrumentální případovou studií opírající se o teoretický rámec sociálního konstruktivismu. Hlavním cílem tohoto směru je odhalit, jakým způsobem je vytvářena sociální realita a jednotlivé sociální fenomény. Vychází z předpokladu, že realita není neměnná, ale je vytvářena prostřednictvím sociálních procesů. Zabývá se procesem vytváření významů, jejich institucionalizací a přenášením z generace na generaci prostřednictvím tradic a procesu socializace. Sociální konstruktivismus chápe významy a realitu jako sociální konstrukty, které nejsou stálé, jako neustále se měnící, dynamické procesy, utvářené a závislé na lidském jednání, které jsou skrze mezilidské interakce a chápání světa neustále přetvářeny a předávány dál. Protože česká emigrace již od doby pobělohorské hrála v Evropě a světě důležitou roli, tak bych rád v teoretickém úvodu kapitoly o emigraci stručně popsal českou emigraci v průběhu staletí.<sup>2</sup>

V tomto případě nám tedy teorie pomůže, jak a proč se emigranti v Austrálii začali sdružovat do organizace Sokol (nebo také proč zrovna Sokol), vysvětlit, co je k tomu vedlo a jak dlouho v organizaci setrvali apod.

---

<sup>1</sup> Slavnostní zahájení výstavy proběhlo 14.1.2014. Dostupné z WWW: <http://kanada.gfxs.cz/cinnost-2014-studenti-vystava.html>

<sup>2</sup> Viz např. Filípek, Jan. *Odlesky dějin československého exilu*.

### **Hlavní výzkumné body práce:**<sup>3</sup>

- Vliv Sokola na australskou politickou scénu (zde zejména Sokol Sydney na politiku města Sydney a státu New South Wales) a zakotvení Sokola do australské společnosti (s tímto souvisí i výstavba Národního domu v Sydney)
- Spolupráce s dalšími jednotami Sokola a krajanskými organizacemi v zahraničí
- Vztah australského Sokola k protikomunistické činnosti v Československu a spolupráce s domácími jednotami po roce 1989

Politický aspekt činnosti Sokola v Austrálii je nutno vidět především ve spojitosti s emigrací po roce 1948, kde se jednalo převážně o emigraci občanů, kteří by jinak byli za své názory a politické přesvědčení ve vlasti perzekuováni totalitním režimem, jedná se tedy o emigraci politickou.

---

<sup>3</sup> Některé body výzkumu přesahují do současnosti, zejména kvůli kontinuitě výzkumu. Práce je však zaměřena pouze na emigranty po roce 1948, proto emigranti po roce 1968 spolupracující se Sokolem budou zmíněni pouze okrajově.

## **2 Předpokládaná osnova práce**

### Úvod

1. Zasazení do historického kontextu
2. Emigrace
  - 2.1. Teorie emigrace a její aplikovatelnost na případ australského Sokola
  - 2.2. Česká emigrace v průběhu dějin
3. Sokol Sydney
  - 3.1. Historie a tradice Sokola v Austrálii
    - 3.1. 1. Slavia Sydney
  - 3.2. Historie Sokola Sydney
  - 3.3. Národní dům Sydney
  - 3.4. Činnost Sokola Sydney
  - 3.5. Politická činnost Sokola Sydney
    - 3.5.1. Vztahy se zahraničními exilovými organizacemi
    - 3.5.2. Politická činnost na území Austrálie

### Závěr

## **3 Předběžný seznam literatury a zdrojů**

Hlavním zdrojem dat pro práci tedy bude mimo odborné literatury (viz. seznam literatury) můj vlastní výzkum ve formě strukturovaných rozhovorů s emigranty (především: Jiří Jelínek, Bořek Šindler, Jan Jelínek – současný starosta Sokola Sydney). Dále pak hlavním zdrojem jsou archiválie posbírané v archivu Sokola Sydney<sup>4</sup> a Sydneyském archivu. Zde se jedná především o záznamy styků Sokola s jinými organizacemi, dokumentaci stavby Národního domu v Sydney, Kroniku Sokola Sydney aj.

---

<sup>4</sup> Sídlo Sokola Sydney: 16 Grattan Crescent, Frenchs Forest, NSW 2086, AUSTRALIA

## A. Neperiodická literatura

FILÍPEK, Jan. *Odlesky dějin československého exilu*. 1. vyd. Praha: Jan Filípek, 1999, 172 s. ISBN 80-902-0238-1.

JIRÁSEK, Zdeněk. *Československá poúnorová emigrace a počátky exilu*. vyd. 1. Brno: Prius, 1999, 88 s.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1945-1948: 1. část*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991, 153 s. ISBN 80-042-5699-6.

KAPLAN, Karel. *K politickým procesům v Československu 1948-1954: dokumentace komise ÚV KSČ pro rehabilitaci 1968*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, c1994, 214 s. ISBN 80-85270-28-5.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: [empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, 303 s. ISBN 80-736-7177-8.

VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Diplomová práce. FTVS UK.

WAIC, Marek. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013, 211 s. ISBN 978-80-246-2259-0.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007, 381 s. ISBN 978-808-5948-677.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky - 2. díl*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 978-808-5948-721.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky - 3. díl*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 788 s. ISBN 978-808-5948-738.

## B. Internetové zdroje

Česká obec sokolská: < <http://www.sokol-cos.cz> >

Dokument ČT – Abeceda komunistických zločinů – Emigrace:

< <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10317262233-abeceda-komunistickyh-zlocinu/411235100181005-emigrace/> >

Paměť národa: < <http://www.pametnaroda.cz/epoch/detail/id/2> >

Projekt Neviditelné oběti komunismu: < <http://kanada.gfxs.cz/> >

Sokol Sydney: < <http://www.sokolsydney.com> >

Totalita.cz: < <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php> >



# Obsah

<b>OBSAH</b> .....	<b>2</b>
<b>ÚVOD</b> .....	<b>1</b>
<b>1 SOKOLSKÉ MYŠLENKY A POLITICKÁ EMIGRACE</b> .....	<b>4</b>
1.1 IDEA SOKOLSTVÍ.....	4
1.2 POLITICKÁ EMIGRACE .....	5
<b>2 PŘES HRANICE ZA SVOBODOU</b> .....	<b>7</b>
2.1 HISTORIE EMIGRACE Z ČESKÝCH ZEMÍ .....	7
2.2 ODCHOD Z DOMOVA, PŘEKONÁNÍ HRANICE .....	8
2.2.1 Uprchlické tábory.....	9
2.3 EMIGRACE DO AUSTRÁLIE .....	11
2.3.1 Pozice emigrantů v Austrálii.....	12
<b>3 SOKOLSKÉ Hnutí DOMA I V ZAHRANIČÍ</b> .....	<b>14</b>
3.1 VÝVOJ SOKOLA V ČESKOSLOVENSKU PO ROCE 1948 .....	14
3.2 VZNIK SOKOLA V ZAHRANIČÍ.....	15
3.3 SOKOLOVÉ V AUSTRÁLII.....	17
3.3.1 Sokolská župa australská .....	17
3.3.2 Sokol Sydney .....	18
3.3.3 Sokolská jednota Melbourne.....	22
3.4 SOKOLSKÁ KULTURNÍ A POLITICKÁ ČINNOST .....	23
3.5 S. C. PRAHA .....	26
3.6 SOUČASNÉ KRAJANSKÉ ORGANIZACE V AUSTRÁLII .....	28
<b>4 POLITICKÁ DIMENZE SOKOLA</b> .....	<b>30</b>
<b>ZÁVĚR</b> .....	<b>39</b>
<b>SUMMARY</b> .....	<b>42</b>
<b>POUŽITÁ LITERATURA</b> .....	<b>43</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH</b> .....	<b>47</b>
<b>PŘÍLOHY</b> .....	<b>48</b>

## Úvod

Převzetí moci v Československu komunisty v únoru 1948 změnilo miliónům lidí ze dne na den život. Stovky tisíc lidí tak byly nuceny opustit nedobrovolně svůj domov. Bez možnosti návratu se vydali hledat nové útočiště. Mnozí putovali za novým životem daleko do zámoří. Čtyřicet jedna let komunistické diktatury a nuceného exilu byla natolik dlouhá doba, aby Čechoslováci v nové zemi zapustili kořeny a našli nový domov. Má práce se zabývá československými emigranty, kteří se vydali hledat útočiště před komunistickým režimem do daleké Austrálie, podmínkami, jaké byly po příjezdu do Austrálie, i jejich asimilací s australskou společností. Toto bych rád ukázal zejména na příkladu organizace Sokol, jejíž myšlenky a hodnoty si s sebou krajané přivezli. Přestože československých krajanů zamířilo do Austrálie velké množství, jejich osudům se zatím věnovalo málo pozornosti. Na rozdíl např. od emigrace do evropských zemí nebo Spojených států.<sup>1</sup>

Pro psaní práce jsem se rozhodl zejména díky činnosti v projektu Neviditelné oběti komunismu<sup>2</sup>, který se zabývá československou emigrací po únoru 1948. Projektové činnosti se věnuji již od studia na gymnáziu. Jednak díky svému zájmu o historii a politický vývoj Československa a rovněž proto, že lidé, kteří opustili svou vlast kvůli režimu, jsou často většinou společností přehlíženi, přestože jejich snahy a podpora krajanů ve vlasti, jistě nebyly neviditelné.

### Metodika práce

Československým exilem se na akademické půdě zabývá hlavně Centrum pro československá exilová studia při Katedře historie Filosofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Přesto však má oblast poúnorové emigrace do Kanady a Austrálie stále místa, která je potřeba zmapovat. O tyto země se blíže zajímají účastníci projektu Neviditelné oběti komunismu. Dějiny Sokola zpracoval ve své třídílné monografii *Sokol: Velké dějiny malé myšlenky*, Jan Waldauf, emigrant a bývalý starosta

---

<sup>1</sup> O emigraci do spojených států viz např. FILÍPEK, Jan. *Odlesky z dějin Československého exilu*. Praha; vlastním nákladem, 1999. ISBN 80-902023-8-1.

<sup>2</sup> Projekt Neviditelné oběti komunismu funguje na Gymnáziu F. X. Šaldy v Liberci od roku 2003. Více o projektu na: <<http://nok.gfxs.cz>>

Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Australským a jihoafrickým Sokolem se zabývala ve své rigorózní práci i dr. Vašíčková.<sup>3</sup>

Hlavním zdrojem dat pro práci se staly především primární dokumenty z domácích i zahraničních archivů. Nejvíce materiálů pochází z archivu Národního domu v Sydney (Kronika, zápisy ze schůzí, Věstníky apod.), dále pak archiv Národní knihovny v Sydney a v neposlední řadě archiv Tyršova domu v Praze (Kvart, Věstníky atd.). Mnoho informací poskytla i analýza dokumentů poskytnutých samotnými emigranty (deníky, fotografie, audio i video záznamy přímých rozhovorů, atd.). Velmi důležitá pro tvorbu práce byla právě metoda orální historie. Rozhovory s krajany poskytly velmi důležitá osobní svědectví o životě v emigraci.<sup>4</sup>

Cílem práce je ukázat činnost československé politické emigrace po roce 1948 v Austrálii. Zmapovat československou emigraci od přechodu hranice až po usídlení v nové zemi. Na příkladu sokolské organizace pak přiblížit jednak jak se emigranti dokázali v nové domovině socializovat, tak i jejich postoje a reakce na totalitní režim v Československu.

Práce je rozdělena do několika kapitol. Úvodní se zabývá teoretickým pohledem na politickou emigraci a tím, jak byla ovlivněna sokolským a národním cítěním emigrantů. Druhá část se pak zabývá pohledem na historický vývoj emigrace v českých zemích. Největší pozornost je věnována emigraci „poúnorové“. Pro tuto část, kromě poznatků z odborné literatury byly důležité autentické výpovědi emigrantů ohledně jejich pobytu v uprchlických táborech. Třetí kapitola se věnuje již přímo Sokolu. Nejdříve je stručně nastíněn poválečný vývoj Sokola v Československu i vznik sokolských jednot v zahraničí. Stěžejní část je pak věnována působení Sokola v Austrálii. Největší měrou je pak zmiňována sokolská jednota v Sydney. Kapitola o Sokolu Sydney byla z velké části tvořena podle Kroniky sydneyjské jednoty, která poskytla cenné informace o prvopočátcích Sokola v největším australském městě. Důležité materiály poskytl místní archiv o stavbě Národního domu. Zápisy ze schůzí pak dokreslily vývoj jednoty v 90. letech 20. století. Velmi podnětné byly i rozhovory

---

<sup>3</sup> VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Vedoucí práce Marek Waic.

<sup>4</sup> Za výjezd na přelomu února a března 2011 bylo natočeno 6 rozhovorů s emigranty. Další rozhovory obsahuje archiv projektu Neviditelné oběti komunismu.

se samotnými Sokoly – především se starostou sydneyjské jednoty Janem Jelínkem, starostou Župy australské Jiřím Jelínkem, knihovníkem Jaroslavem Raymondem Černým, pokladníkem jednoty Peterem Chermakem. Zprávy o konání sokolských akcí pak poskytly sokolské Věstníky. Informace o jednotě v Melbourne pak pocházejí jednak z Věstníků Sokola Melbourne (později Kwart), z archivu Tyršova domu v Praze, tak od československého emigranta žijícího v Melbourne Miloše Ondráška. Tato část je doplněna o dobovou obrazovou přílohu. V závěru kapitoly jsou rozebrány další krajské organizace, které napomáhaly k asimilaci krajanů do australské společnosti. Speciální kapitola je pak věnována fotbalovému S. C. Praha založenému československými emigranty, který si na přelomu 50. a 60. let podmanil Austrálii. Odborná literatura se tomuto klubu, který několikrát opanoval nejvyšší soutěž, nevěnuje. Informace o tomto klubu pocházejí z archivu Bohouše Šárky, dlouholetého činovníka klubu. Jedná se hlavně o klubové ročenky. Čtvrtá kapitola se pak zabývá politickým aspektem exilového sokolstva. Je zde rozebrána jak činnost Ústředí československého sokolstva v zahraničí, které reprezentovalo sokoly v zahraničí, tak i aktivita jednot samotných. Blíže se pak v této kapitole zabývám reakcemi sokolstva na události v Československu i v zahraničí.

Tomuto tématu se zatím mnoho prací nevěnovalo zejména kvůli těžko dostupným materiálům, které se nacházejí hlavně na území Austrálie, tak i kvůli jejich omezenému počtu. Nesourodé materiály, ať už v archivech osobních nebo velkém archivu v Národním domě, bylo třeba nejdříve utřídit. Jelikož je výzkum dělaný s relativně velkým časovým odstupem, může být již část materiálů nedostupná. U analýzy rozhovorů je nutné počítat s určitým subjektivním zbarvením jednotlivých respondentů. I přesto jsem se sebrané materiály snažil uspořádat tak, aby poskytly ucelený pohled na československou emigraci v Austrálii po roce 1948.

# 1 Sokolské myšlenky a politická emigrace

## 1.1 Idea sokolství

Sokol je nepolitickým, demokratickým, vlasteneckým spolkem českých občanů, který usiluje o mravní život. Vzděláváním i tělesnou zdatností se pak snaží přivodit v celém českém národě obrodu, ve prospěch celého národa, aby ne pouhý jednotlivec, ale celý národ dosáhl co největší dokonalosti tělesné, duševní i mravní.<sup>5</sup>

Sokolské hnutí vzniklo v českých zemích v únoru roku 1862 z iniciativy dr. Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera.<sup>6</sup> U jeho vzniku stály přední osobnosti české politiky a kultury té doby – Josef Mánes, který vytvořil sokolskou vlajku, bratři Grégové, Jan Neruda, J. E. Purkyně či Karolína Světlá. Již od počátku se jednalo o spolek národnostně laděný. Výlety v krojích, národní slavnosti a veřejná cvičení povzbuzovaly národní sebeuvědomění. Od roku 1882 Sokol pořádal v Praze všesokolské slety. Důležitou roli sehráli Sokolové za první světové války, kdy se velkou měrou podíleli na vzniku československých legií a rovněž v říjnu 1918 při vzniku Československé republiky. V období první republiky se Sokol stal organizací s více než miliónem členů. V roce 1941 byl Sokol nacisty zakázán, i přesto se však velkou měrou podílel na odboji. K obnovení činnosti došlo až v roce 1945. (Viz kapitola 4.1 Vývoj Sokola po roce v Československu 1948)

Sokolská idea vychází z antické myšlenky harmonie těla a duše, kalokagathie, kterou rozvinul dr. Miroslav Tyrš.<sup>7</sup> Sokol, již od svého založení, nebyl pouhou tělovýchovou. Sokol vždy hrál velmi důležitou roli v dějinách našeho národa a svou myšlenkou a svým programem se zcela zásadně odlišuje od všech ostatních sportovních organizací. Kromě utužování těla pravidelným cvičením, znamená sokolství i maximální snahu o co největší vzdělání, mravní čistotu a dokonalost. Sokol je od počátku spolek nacionálně a vlastenecky orientovaný, kde převládá idea češství, resp. slovanství. Vlastenectví členů spolku lze pozorovat i na sokolských heslech např. „Za národ, drahou vlast“ či „Čechie, máti naše drahá“.

<sup>5</sup> HROTÍK, Michal. Sokolská myšlenka. In: *Sokolská župa budečská* [online]. 2009 [cit. 2015-04-03].

Dostupné z [www:<http://www.zupabudecska.cz/clanky/sokolska-myslenka>](http://www.zupabudecska.cz/clanky/sokolska-myslenka)

<sup>6</sup> Dr. Tyrš inspirovalo k založení Sokola turnerské hnutí, které vzniklo na počátku 19. století v Německu.

<sup>7</sup> Tyto myšlenky vyšly ve stati dr. Tyrše *Náš úkol, směr a cíl* v roce 1871 v časopise Sokol.

Mnoho Sokolů pak za vyznávání těchto myšlenek bylo, jak za 2. světové války, tak i po únoru 1948, pronásledováno a perzekuováno. Někteří pak hledali východisko v odchodu z vlasti.

## **1.2 Politická emigrace**

Emigrační vlna po roce 1948 byla zejména emigrací politickou. Důvodem pro odchod z vlasti bylo hlavně vyjádření odporu proti novému režimu, nesouhlas s jeho politikou či obavy z represí režimu proti jinak politicky smýšlejícím občanům. Emigrace (politická) je tak jednou z forem protestu proti vládnoucí moci. Jedná se o gesto vzpoury proti nespravedlivé tyranické moci. Cílem politické emigrace, pokud se nestala příliš pasivní (nebo jak píše Pavel Tigríd „neztučněla“)<sup>8</sup> je rozklad a pád moci, která ji vytvořila. Jedná se však o činnost velmi riskantní s velmi dalekými a nejistými cíli. Politický exil je především vyjádřením etických a mravních hodnot, svobodné vůle a svobodného rozhodování, které by režim ve vlasti potlačoval a perzekuoval. Etické měřítko politického exilu se projevuje i ve volbě mezi reprezentováním určitých hodnot a opuštěním rodiny.<sup>9</sup> Přesto je mravní hledisko politické emigrace často přehlíženo. Emigranti jsou pak propagandistickými složkami domácího režimu označováni za nepřátele státu či dokonce za zrádce. Z tohoto úhlu pohledu pak emigrace měla reprezentovat roli dobra, proti vládnoucímu zlu.<sup>10</sup>

Aby nedošlo k vzájemnému odcizení, je pro politickou emigraci důležité udržení kontaktu se stejně smýšlející částí obyvatel ve vlasti, která byla ochotna s emigrací spolupracovat. Role politické emigrace by měla být především v reprezentaci určitých myšlenek a postojů, stejně tak jako podpora ideových skupin ve vlasti. Politické emigraci často chybí demokraticky vytvořené instituce, ke kterým by se mohla odvolat. Je tak potřeba hledat ideové spojence a pomoc v zemích, kam přesídlila. Pro podporu svých myšlenek emigrace často zakládá národnostně či ideově orientované spolky. Tyto organizace by měly sloužit k podpoře hodnot, které emigrace reprezentuje, jak mezi emigranty, tak i ve společnosti nové země.

<sup>8</sup> TIGRID, Pavel. *Politická emigrace v atomovém věku*. V Československu vyd. 1. Praha: Prostor, 1990, 137 s, str. 11

<sup>9</sup> Viz rozhovory dostupné na DVD: *Neviditelné oběti komunismu v zemi javorových listů*.

<sup>10</sup> TIGRID, Pavel. *Politická emigrace v atomovém věku*. V Československu vyd. 1. Praha: Prostor, 1990, 137 s, str. 12-13

## Československá politická emigrace po roce 1948

Emigrační vlna po roce 1948 postrádala, na rozdíl od emigrace během válek, vrcholný orgán. Jednotícím znakem tak byl zejména odpor proti komunistickému režimu a jeho praktikám. Právě kvůli absenci zastřešovacího orgánu můžeme pozorovat nejednotnost plynoucí ze širokého zastoupení československé společnosti v emigraci. Vytvořilo se několik proudů. Nejvýznamnější roli hráli – sokolstvo, legionáři, demokraticko-masarykovský proud a proud štefánikovský, reprezentující Slovensko.<sup>11</sup> Všechny tyto proudy sice spojoval boj proti totalitnímu režimu i společná vazba na Československo, ale vystupovaly do jisté míry samostatně.<sup>12</sup> Na odlišnosti poúnorové vlny emigrace od těch předchozích poukazoval i historik Jan Křen ve své knize *Do emigrace*.<sup>13</sup> Křen poukazoval na postupné odcizování této vlny emigrantů od národního organismu, rezignovanost a postupnou asimilaci, tedy osud vystěhovalectví.

Pavel Tigrid a mnozí další emigranti označují poúnorovou emigraci jako přímý důsledek neúspěchu mírového soužití komunistů s demokracií v letech 1945-47. Poukazují i na to, že někteří politicky angažovaní emigranti s komunisty v poválečném období spolupracovali v různých organizacích, Národních výborech a dokonce společně seděli i ve vládě.<sup>14</sup> Poúnorová emigrace se nesnaží o navrácení status quo ante období První republiky, ale o změnu společenských chápání a hodnot. Staví na pravdě, humanismu, demokracii, zákonnosti a spravedlnosti.

Část politické emigrace z Východního bloku, myšlenkově blízká západoevropským konzervativcům, byla názoru, že jediné možné řešení situace v komunistických zemích je jejich vojenské svržení. Tyto názory představovaly i některé oficiální organizace – národní rady – maďarská, polská, československá - sdružené společně ve *Shromáždění porobených národů* (ACEN) se sídlem v New Yorku.

---

<sup>11</sup> TIGRID, Pavel. *Politická emigrace v atomovém věku*. V Československu vyd. 1. Praha: Prostor, 1990, 137 s., str. 43-46

<sup>12</sup> Krajské organizace v exilu často spolupracovali na oslavách národních svátků a jiných kulturně společenských akcích.

<sup>13</sup> KŘEN, Jan. *Do emigrace: buržoazní zahraniční odboj 1938-1939*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1963, 579 s., s. 16-17

<sup>14</sup> TIGRID, Pavel. *Politická emigrace v atomovém věku*. V Československu vyd. 1. Praha: Prostor, 1990, 137 s., str. 55

## 2 Přes hranice za svobodou

### 2.1 Historie emigrace z českých zemí

Pro některé lidi začal po únoru 1948 být život v komunistickém Československu neslučitelný s jejich myšlením, náboženským přesvědčením nebo dokonce „nebezpečný“ - dozvěděli se, že jsou nepohodlní režimu, a tak nezbyvala jiná možnost než opustit svou vlast, odejít do exilu.

Exilová vlna po únoru 1948 nebyla zdaleka první v českých dějinách. První větší vlna odchodu z vlasti postihla české země již v době pobělohorské, kdy byl exil způsoben habsburskou netolerancí jiného, než katolického vyznání. Další značná vlna emigrace z českých zemí, datovaná od poloviny 19. století do počátku 1. světové války, měla především socio-ekonomický charakter<sup>15</sup>, ačkoliv se zde vyskytly i případy emigrace politické. Zde se jednalo zejména o exil českých radikálů po porážce revoluce v roce 1848 a v 70. letech 19. století opustili vlast i někteří čeští socialisté prchající před policejními exekucemi<sup>16</sup>. Ekonomická emigrace převládala v migraci z českých zemí až do první třetiny 20. století, kdy začala převládat emigrace politická. První takovouto vlnu emigrace můžeme spatřovat již v období po podepsání Mnichovské dohody a nacistické okupace českých zemí. Druhá a třetí vlna pak spadá do období po komunistickém převratu v únoru 1948, resp. sovětské okupaci Československa v srpnu 1968. Do roku 1953 takto opustilo vlast více než 40 tisíc osob. Vlna emigrace po roce 1968 přinesla do roku 1972 přes 120 tisíc uprchlíků.<sup>17</sup>

V průběhu 1. světové války hrál exil zejména do Spojených států, Francie a Ruska důležitou roli při vzniku 1. republiky.<sup>18</sup> V průběhu 2. světové války se pak zejména londýnský a moskevský exil zasloužil o obnovení československé státnosti.<sup>19</sup>

<sup>15</sup> KOŘALKA, J.; Kořalková K.: Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století. In: Češi v cizině 7. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 37

<sup>16</sup> Tamtéž s. 34

<sup>17</sup> Blíže v: Baršová A., Barša P.: Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Adamov, Mikadapress, 2005. s. 211

<sup>18</sup> Viz např. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010, 640 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-394. s. 313 -319



## 2.2 Odchod z domova, překonání hranice

V poválečné době spočívaly hlavní důvody pro emigraci především v nesouhlasu s novým režimem (toto spojovalo prakticky všechny emigranty).<sup>20</sup> Mnozí se báli o svůj život. Zejména nekomunističtí politici, odbojáři či letci, kteří za války působili v RAF. Důvodem k odchodu z vlasti byla i nemožnost seberealizace (umělci, intelektuálové, vědci). Mnoho studentů se rozhodlo k emigraci poté, co byli režimem vyhozeni z vysoké školy, aby svá studia mohli dokončit.<sup>21</sup> Lidé buržoazního původu se rovněž často uchýlovali k emigraci, jelikož jim po zabrání majetku režimem prakticky nic nezůstalo a mnohdy byli nuceni na svém vlastním majetku potupně dělat správce nebo museli vykonávat podřadné práce. Tyto všechny spojovalo jedno – nutnost překonat čs. hranici, dostat se za „Železnou oponu“.

Jediná legální možnost byla vycestovat s platným pasem, ale o jeho vydání muselo být zažádáno ještě před únorem r. 1948. „Šťastlivců“, kterým se tato možnost naskytla, mnoho nebylo. Ostatní museli zkusit své štěstí s ilegálním pasem. Další možností bylo přímo přejít přes hranice. Těsně po únoru r. 1948 západní hranice nebyla ještě tak pečlivě hlídána, později zde vzniklo přísně střežené pohraniční pásmo, ze kterého bylo obyvatelstvo přesídleno do vnitrozemí. Byly vystavěny, na dohled od sebe, strážní věže, s pečlivě od porostu vyčištěnými ostřelovacími pásmy. Ostnatý drát a několik tisíc voltů kolem hranic byly připraveny zastavit každého, kdo by se pokusil z totalitního režimu uprchnout. Opuštění republiky se stalo na základě Zákona na ochranu lidově demokratické republiky<sup>22</sup> z října 1948 trestným činem politické povahy. Uprchlík tak svým útekem do zahraničí nejen že porušoval zákon, ale zároveň se tak dával do služeb nepřítele.

V květnu roku 1948 vznikl na základě iniciativy československých exulantů v čele s bývalým zástupcem ČSR v OSN Janem Papánkem Americký fond pro

<sup>19</sup> MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010, 640 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-394. s. 483 - 492

<sup>20</sup> Našli se i tací, kteří vlast opouštěli s vidinou lepších výdělků v zahraničí. Těchto jedinců bylo v této vlně ale velmi málo. Ekonomická migrace se pak více projevuje v migrační vlně z roku 1968. Na migraci po roce 1948 je tak lépe nahlížet jako na čistě politickou.

<sup>21</sup> Viz rozhovory dostupné na DVD: *Neviditelné oběti komunismu v zemi javorových listů*.

<sup>22</sup> Zákon č. 231/1948 Sb. z 6. října 1948 dostupný z [www:<http://www.totalita.cz/txt/txt\\_zakon\\_1948-231.pdf>](http://www.totalita.cz/txt/txt_zakon_1948-231.pdf)

československé uprchlíky (AFRCR). Fond sbíral prostředky na podporu a přesídlení uprchlíků do nových destinací ve svobodném světě. Do roku 1990 AFRCR pomohl více než 100 tisícům uprchlíků.<sup>23</sup> Další organizací, která se zabývala československými uprchlíky, byla Rada svobodného Československa (RSC)<sup>24</sup>, která se profilovala jako vrcholná organizace československého exilu. RSC jako své hlavní poslání deklarovala obnovu samostatnosti a demokracie Československa. Ve skutečnosti se stala jakýmsi politickým fórem českých a slovenských politiků a její činnost byla ochromována vnitřními spory a krizemi. I přes určitou snahu, kterou je možno spatřit v zahraničním opozičním programu „10 požadavků lidové opozice“, byla spolupráce krajanských organizací s domácí opozicí prakticky nulová.<sup>25</sup>

Mezi nejoblíbenější mimoevropské lokality patřily Spojené státy, Kanada, Austrálie, Jižní Afrika nebo některé latinskoamerické země. Především Austrálie a Kanada měly pobyt na svém území podmíněný těžkou prací v dolech, v lesích nebo na farmách, kde musel být podepsán většinou dvouletý kontrakt. Aby byla výchozí situace emigrantů co nejjednodušší, sdružovali se do již fungujících nebo nově vzniklých krajanských spolků. Mezi nejznámější organizace tohoto typu patří bezesporu tělovýchovná jednota Sokol.

### 2.2.1 Uprchlícké tábory

Poté, co se uprchlíkům podařilo zdárně překonat čs. hranice, jejich kroky směřovaly především do uprchlických táborů, nejčastěji ve válkou zbídačeném Německu a Rakousku, z čehož plynuly i neuspokojivé podmínky v těchto zařízeních.

Problematiku československých uprchlíků v těchto táborech měl na starost Československý pomocný výbor pro politické uprchlíky (*Czechoslovak Relief Communitie for Political Refugees*) založený v dubnu 1948 v Londýně a AFRCR.

<sup>23</sup> Více viz JERÁBEK, Vojtěch: *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce. Dějiny American Fund for Czechoslovak Refugees*. Stilus, Brno 2005.

<sup>24</sup> Více viz: CAJTHAML, Petr. Rada svobodného Československa: pokus o vrcholovou organizaci českého a slovenského exilu. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www:<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/rsc.php>](http://www.totalita.cz/vysvetlivky/rsc.php)

<sup>25</sup> Více viz: TOMEK, Prokop. Emigrace. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www:< http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>](http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php)

V červenci roku 1948 přešly uprchlické tábory pod správu IRO. (*International Refugee Organization*).

### **2.2.1.1 Situace v uprchlických táborech**

Po vstupu do tábora bylo uprchlíkovi přiděleno lůžko s příkrývkou a kostka mýdla. V rámci povolení k pobytu měli uprchlíci povoleny i vycházky. Co se týče stravování, tak v první fázi, kdy byly tábory ještě pod správou okupačních sil, byl přiděl na den asi 600 – 900 kcal, což nespĺňovalo základní výživové normy. Zlepšení stravy napomáhaly humanitární dávky z různých zemí (např. Švýcarska), které zvyšovaly přiděly těstovin, mouky, másla, luštěnin apod. Pomáhaly i církevní a soukromé organizace (např. firma Baťa). Lepší situace nastala po převzetí táborů organizací IRO, která stanovila denní přiděl kalorií na 2000 kcal, avšak mnohdy i méně. Příbory nebo nádoby na jídlo povětšinou chyběly úplně. Přiděly nad rámec si uprchlíci museli zaplatit. Velkým problémem bylo kromě nedostatku jídla i málo oblečení, zejména v zimních měsících, a léků.<sup>26</sup>

Václav Chadim popsal svůj pobyt v táboře takto:

*„Na noc jsme vyfasovali jednu deku, boty jsme si přivazovali k zápěstí, aby nám je někdo neukradl a čekali jsme, co s námi bude. Čekal nás převoz do studentského lágru, kde byli kamarádi z letecké akademie. Tam jsme měli vlastní leteckou cimru. Sbírali jsme si jablka, vařili z nich. Norští studenti nám poslali konzervy s rybími odpadky a rybím tukem (Fiskebollär). Bylo to příšerné... V tomto mnichovském lágru to s jídlem byla bída. Zrovna byla meruňková sezona, a jedli jsme i jádra. V té době jsem na pět metrů poznal, jak je meruňka sladká nebo hořká. V Ludwigsburgu hlad ještě přetrvával. Jarda sehnal v umývárně zbytek pasty a snědl ji. Když jsme přišli do Mnichova, tak to byla jedna velká rozvalina. Mohli jste pořídít jen fotografii radnice, protože ostatní domy byly zbořeny. Byla to bída.“<sup>27</sup>*

I přes velmi těžké podmínky, se někteří emigranti pokoušeli o sokolskou činnost v uprchlických táborech v Německu, Rakousku, Švýcarsku i Itálii a zakládali zde exilové

<sup>26</sup> Více viz: HODBOŇ, Jakub. *Československá emigrace do Kanady po roce 1948*. Liberec, 2004.

Středoškolská odborná činnost. Gymnázium F. X. Šaldy Liberec. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll.

<sup>27</sup> Rozhovor s Václavem Chadimem pořizený během výjezdu projektu NOK do Austrálie v roce 2007.

jednoty. Na fungování Sokola v uprchlických táborech vzpomínali i pozdější sydneyští Sokolové:

*„V Curychu jsme měli také Sokol. Neměli jsme k dispozici vlastní tělocvičnu, proto jsme využívali školní prostory.“ (dr. Bořek Šindler)*

*„Jelikož jsme sportovali, tak jsme založili Sokol. Vznikl v každém táboře v Německu. Když jsme vycestovali, přivezli jsme ho s sebou do Austrálie. Takže vlastně naši zásluhou se mezinárodně udržel až do převratu v roce 1989.“ (Jiří Jelínek, starosta sokolské Župy australské)*

### **2.3 Emigrace do Austrálie**

Migrace na australský kontinent má svou tradici již v dobách, kdy sloužila britskému impériu jako trestanecká kolonie. V roce 1786 padly první návrhy na transport vězňů z přeplněných britských věznic do Botany Bay (dnešní součást Sydney). Po skončení trestu vězňové neměli peníze na cestu zpět domů, a tak se v Austrálii usadili natrvalo. Poslední loď s trestanci zakotvila v sydneyjské zátocě v roce 1840. Vlna emigrace do Austrálie však stále pokračovala.

Počátkem 40. let 20. století se pro Austrálii stalo prvořadým cílem sociální zabezpečení přistěhovalců. Austrálie měla v této době jen 7 milionů obyvatel a potřebovala zvýšit populaci. Artur Calwell, ministr pro přistěhovalce, vymyslel program, který se ukázal být nejmělejšími imigračním počinem 20. století.<sup>28</sup> Svůj návrh odůvodňoval tím, že Japonci dokázali za 2. světové války ohrozit Austrálii především proto, že měli dostatek lidí. Vyzýval tak Australany, aby pochopili, že s malým počtem obyvatel je možné, že jednou tuto “rozlehlou hnědou zemi” zaplaví nepřítel. Původní předpoklad byl takový, že na jednoho přistěhovalce z cizí země bude připadat 10 přistěhovalců z Britských ostrovů. Austrálie byla ochotna přijímat běžence z Evropy, a proto se zástupci ministerstva vydali získávat potřebný počet přistěhovalců do

---

<sup>28</sup> The Immigration Journey. In: *Department of Immigration and Border Protection* [online]. 2014 [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <https://www.immi.gov.au/about/anniversary/journey.htm>

uprchlických táborů v kontinentální Evropě. Tisícům lidí z Pobaltí, Ukrajiny, Polska, Jugoslávie a dvěma tisícům Židů tak byla nabídnuta možnost pobytu v Austrálii.<sup>29</sup>

Od konce 2. světové války bylo zaznamenáno více než 6 000 000 emigrantů do Austrálie. O začleňování emigrantů do australské společnosti se staralo speciální ministerstvo zabývající se imigrační politikou. Během let 1945-1990 vzrostl počet obyvatel Austrálie ze 7 milionů na 17. Jedná se tak o nejrychleji rostoucí populaci kolonií evropského původu. Po 2. světové válce Austrálii imigrace ovlivňovala víc, než tradiční přistěhovalecké země USA a Kanadu.

### 2.3.1 Pozice emigrantů v Austrálii

Po úskalích, která skrývaly uprchlické tábory, následovala dlouhá cesta do nové domoviny. Jediná možnost, jak se dostat do Austrálie, byla cesta lodí trvající zhruba 1 měsíc. O zaplacení cesty se postarala mezinárodní organizace IRO.<sup>30</sup> Po příjezdu se o uprchlíky staraly jednak vládní, ale i soukromé organizace (Armáda spásy či YMCA). Samotné setrvání emigrantů na území Austrálie bylo podmíněno podpisem dvouletého pracovního kontraktu. Pracovní smlouva zavazovala nově příchozího k práci kdekoliv - bez ohledu na jeho předchozí působení a kvalifikaci - kam ho pracovní úřad přidělil. Čeští emigranti měli často dojem, že australští úředníci, většinou bývalí důstojníci, s velkou radostí přehlíželi dosažené vzdělání emigrantů a přidělovali jim podřadné práce. Často se tak stávalo, že lékaři skončili jako dozorcí v blázincích, právníci a advokáti skončili ve sklárnách, kde jim rukama prošlo třeba 40 000 lahví za směnu. Důstojníci československé armády byli posíláni do subtropického Queenslandu na sekání cukrové třtiny, kde si za 12 hodin úmorné práce vydělali sotva na pobyt a stravu.<sup>31</sup>

Nově příchozí svobodní jedinci byli ubytováni v hostelech, které pro jejich potřeby byly celkem dostačující. V Sydney to byly hostely Villawood a Bradfield.<sup>32</sup> V horší situaci byly rodiny s dětmi. Otec byl často zaměstnán daleko od zbytku rodiny –

<sup>29</sup> BLAINEY, Geoffrey. *Dějiny Austrálie*. Praha: Lidové noviny, 1999, 251 s. Dějiny států. ISBN 80-710-6334-7. s. 167

<sup>30</sup> *Věstník Sokola Sydney*, č. 4, 1991, Historie T. J. Sokol Sydney k jejímu 41. výročí, Fridolín Čtverečka

<sup>31</sup> Archiv Sokola Sydney, složka starosta - JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

<sup>32</sup> *Věstník Sokola Sydney*, č. 4, 1991, Historie T. J. Sokol Sydney k jejímu 41. výročí, Fridolín Čtverečka

např. při stavbě železnice – a tak se s příbuznými viděl vždy jen po několika týdnech. V mnoha případech museli rodiče těžkou finanční situaci řešit tím, že dali děti do církevních škol a sami si našli malou místnost na přespávání. V jiných případech si rodiny obstaraly parcelu, kde si postavily garáž a přespávaly v ní. I přes tyto těžké začátky se čeští emigranti v Austrálii velmi rychle asimilovali. Napomohl jim k tomu i velký nedostatek pracovních sil na kontinentu, díky čemuž podnikatelé zaměstnali „novoaustralana“, i když neměl splněn dvouletý pracovní závazek, což bylo ale samozřejmě nezákonné.<sup>33</sup>

---

<sup>33</sup> Archiv Sokola Sydney - JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

### 3 Sokolské hnutí doma i v zahraničí

#### 3.1 Vývoj Sokola v Československu po roce 1948

Poválečné uspořádání tělesné kultury v Československu se neslo zejména v duchu častého měnění organizační struktury, změn postojů jednotlivých tělovýchovných organizací a postupného podřízení se diktatuře KSČ. Začátkem května 1945 se sportovní organizace včetně Sokola sjednotily a vytvořily Ústřední národní tělovýchovný výbor.<sup>34</sup> Po únorovém převratu byla nejprve zakotvena státní péče pro rozvoj tělesné výchovy a sportu.<sup>35</sup> Na základě tohoto zákona měla tělesnou výchovu a sport na starosti Československá obec sokolská a její organizační složky. Toto řešení ale přinášelo organizační problémy, a tak v roce 1952 bylo zákonem<sup>36</sup> zřízeno jednotné státní řízení tělesné výchovy a sportu prostřednictvím Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS) a příslušných národních výborů. Snahy o větší centralismus v řízení sportu vedly ke vzniku Československého svazu tělesné výchovy a sportu (ČSTV).<sup>37</sup> <sup>38</sup> Tyto změny ale představy KSČ nenaplnily a sjednocení organizační struktury tělovýchovných jednot pod názvem Sokol, jež mělo mít hlavně matoucí a demagogický charakter, se nezdařilo.<sup>39</sup> Názvy tělovýchovných a sportovních organizací se tak začaly přibližovat sovětskému vzoru (Baník, Dynamo, Jiskra, Spartak, ...).<sup>40</sup>

Sokol, který od počátku stavěl na vlasteneckých a demokratických zásadách, se velmi brzy stal trnem v oku totalitního režimu. Sokolové stále častěji vyjadřovali svou nespokojenost s novým režimem. Jedenáctý všesokolský slet<sup>41</sup> se dokonce změnil v

<sup>34</sup> Více viz JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 9788024627205. s. 96

<sup>35</sup> Zákon 187/1949 Sb. o státní péči o tělesnou výchovu a sport. Dostupný z [www](http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=187&r=1949):

<<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=187&r=1949>>

<sup>36</sup> Zákon 71/1952 Sb. o organizaci tělesné výchovy a sportu. Dostupný z [www](http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=71&r=1952):

<<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=71&r=1952>>

<sup>37</sup> Na základě Zákona 68/1956 Sb. o organizaci tělesné výchovy. Dostupný z [www](http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=68&r=1956):

<<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=68&r=1956>>

<sup>38</sup> KÖSSL, Jiří; KRÁTKÝ, František; MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy II.* Praha : Olympia, 1986. Kapitola Vytváření základů socialistického systému tělesné výchovy, s. 237.

<sup>39</sup> Dle zákona z roku 1948 musely všechny sportovní organizace a kluby přijmout název Sokol.

<sup>40</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721. s. 463

<sup>41</sup> Jedním z organizátorů protestní akce na XI. všesokolském sletu byl i Jan Waldauf.

masovou demonstraci proti komunistickému režimu. Mnoho členů organizace se tak raději rozhodlo odejít do emigrace. Mezi těmito byli i dr. Antonín Hřebík a Marie Provazníková, kteří se velkou měrou zasloužili o pokračování sokolské činnosti v zahraničí.

Uvolnění pražského jara přineslo možnost obnovení demokratického Sokola – Československé obce Sokolské. Sokol (ČOS). 6. dubna 1968 byl ustanoven přípravný výbor složený z bývalých činovníků ČOS. O 4 dny později pak tento výbor požádal Ministerstvo vnitra o registraci spolku s názvem „Československá obec Sokolská. Téhož dne uveřejnilo Svobodné slovo zprávu s titulkem „Sokol nastupuje v nový život“.<sup>42</sup> Koncem dubna byla zpráva o obnovení Sokola v Československu rozeslána všem zahraničním župám. Snahou Sokola nebylo zrušení centralistické struktury, v tomto případě ČSTV. V usnesení sokolského sjezdu na Žofíně z 5. května<sup>43</sup> Sokolové projevíli vůli obnovit činnost organizace. V témže usnesení se sokolstvo vymezilo proti násilnému umlčení Sokola v 50. letech a přihlásili k socialismu a demokracii. Z tohoto usnesení je tak patrné, že sokolstvu byla blízká idea „socialismu s lidskou tvář“.<sup>44</sup> V krátké době své existence po vynucené dvacetileté přestávce se Sokol spíše staral o nábor nových členů a výchovu mládeže.<sup>44</sup> Proti obnovenému Sokolu byl však činěn politický nátlak a odpor ze strany KSČ i Ústředního výboru ČSTV. Sovětská okupace pak naděje na úplné obnovení sokolské činnosti pohřbila definitivně.

### **3.2 Vznik Sokola v zahraničí**

Na přelomu let 1948 a 1949 se bývalý starosta ČOS dr. Antonín Hřebík<sup>45</sup> pokusil ustanovit organizaci, jež by se stala mluvčím československého sokolstva. Touto organizací se měl stát Svaz československého sokolstva v zahraničí, který měl symbolicky vzniknout 7. března 1949, tedy na výročí narození T. G. Masaryka.

<sup>42</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721. s. 466

<sup>43</sup> Celé usnesení viz: WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721. s. 468-9

<sup>44</sup> RICHTER, Vladimír. Rok 1968 v historii Sokola. *SOKOL: Časopis České obce sokolské*. 2014, roč. 71, 7-8, s. 24.

<sup>45</sup> dr. Hájek byl těsně po Únoru sesazen z funkce starosty ČOS a odešel do exilu. Více viz: CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. 1. vyd. Praha: Libri, 1994, 687 s. ISBN 8090157955. s. 194-195



Vytvoření Svazu ale nakonec selhalo zejména na neochotě jednot z USA, které prosazovaly názor, že mluvčím Sokola by mělo být Sokolstvo sdružené ve Spojených státech.<sup>46</sup> Během let 1949 a 1950 docházelo k přesídlování emigrantů z uprchlických táborů v Německu a Itálii do svobodných zemí. Rovněž tak zanikaly exilové Sokolské jednoty vytvořené v těchto táborech. Vystala tak znovu otázka o organizaci, která by sdružovala sokolstvo v zahraničí. Zahraniční jednoty v Evropě, v Kanadě a Jižní Americe, které před rokem 1948 byly součástí Československé obce sokolské - jako župa Zahraniční, se měly stát dle (návrhu dr. Hřebíka), spolu s jednotami exilovými - Sokolskou župou zahraniční Jana Masaryka. Zdlouhavá korespondenční jednání však kýžený výsledek nepřinesla. Úspěšným, v pokusech o organizaci exilového Sokolstva, se stalo vytvoření Ústředí československého sokolstva v exilu.<sup>47</sup> Starostou Ústředí se stal dr. Hřebík. Činnost ústředí se kromě správy sokolských jednot soustředila na informovanost krajanů, jak těch v exilu, tak doma v Československu. Ústředí začalo vydávat svůj časopis – Sokol v exilu, podílelo se i na vysílání do Československa prostřednictvím Sokolské hlídky Rozhlasu svobodné Evropy, Hlasu Ameriky i rozhlasu v Montrealu. Během roku 1951 zanikly i poslední exilové jednoty Sokola v Itálii a v Německu ustavené jen na přechodnou dobu. Zahraniční jednoty, společně s nově vzniklými jednotami v Austrálii, tak přišly s návrhem na vytvoření organizace, která by Ústředí nahradila. Exilové Ústředí tak bylo nahrazeno „Ústředím československého sokolstva v zahraničí“, které svou činnost zahájilo 1. ledna 1952.<sup>48</sup> Ústředí zorganizovalo několik Všesokolských sletů - v letech 1962, 1972, a 1982 ve Vídni, v roce 1967 v Montrealu, v letech v 1976 a 1986 v Curychu. Všesokolského sletu, který hostila v roce 1990 Paříž, se po 42 letech zúčastnili Sokolové ze svobodné vlasti. Největší výprava na slet z Austrálie byla v roce 1982 do Vídně, které se účastnilo 56 Sokolů.<sup>49</sup> Tyto zahraniční slety prokázaly, že sokolská myšlenka byla silně zapuštěna v zahraničních jednotách a dědictví zakladatelů je stále udržováno. Zahraniční Sokolové

---

<sup>46</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007, 381 s. ISBN 9788085948677. s. 354-5

<sup>47</sup> Ústředí vzniklo na ustavující schůzi 25. a 26. listopadu 1950 v sokolské tělocvičně na 7. ulici v New Yorku.

<sup>48</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007, 381 s. ISBN 9788085948677. s. 356 - 363

<sup>49</sup> Archiv Sokola Sydney, složka starosta - JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

se zúčastnili i XV. Vsesokolského sletu k jubilejnímu 150. výročí založení Sokola v Praze - Vršovicích, na stadionu v Edenu.<sup>50</sup>

Ústředí československého sokolstva v zahraničí rovněž vydávalo svůj časopis nazvaný Československý Sokol v zahraničí. Fungovalo až do konce roku 1995, kdy bylo nahrazeno Světovým svazem sokolstva.<sup>51</sup>

### **3.3 Sokolové v Austrálii**

Mezi Čechy, kteří emigrovali na australský kontinent, byla i spousta příslušníků sokolské jednoty. Věrní českoslovenští sokolové přivezli svůj zájem i do Austrálie. Sokolská organizace, na rozdíl např. USA, na území Austrálie před příchodem emigrační vlny z roku 1948 neexistovala. Jednoty tak v Austrálii vznikaly prakticky od počátku během let 1950-51. První jednota vznikla již na počátku roku 1950 v Canberře (20. ledna). Následovaly jednoty v Port Darwinu (červen 1950), Sydney (5. červenec 1950), Perthu (9. září 1950), Melbourne (11. listopad 1950) a Adelaide (6. březen 1951). S rostoucím počtem jednot byla nutná jejich správa a koordinace. K tomuto účelu měla sloužit župa T. G. Masaryka, která ale nakonec nevznikla. Ani v roce 1951 vzniknuvší australský okrsek T. G. Masaryka svůj účel nesplnil. Úspěšným se stalo v tomto ohledu až vytvoření samostatné Župy australské.

#### **3.3.1 Sokolská župa australská**

Sokolská župa australská s hlavním sídlem v Sydney oficiálně vznikla až 1. ledna 1980 spojením dvou australských jednot a jedné jednoty z Jihoafrické republiky.<sup>52</sup> Australská župa se stala součástí Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí. Na počátku australská župa sdružovala tři jednoty a jednu pobočku v australském hlavním městě Canberře. Především kvůli velkým vzdálenostem mezi jednotlivými jednotami však nevyvíjela australská jednota takovou společenskou činnost – např. účasti na sletech zahraničního sokolstva. V roce 1987 sdružovala australská župa již 4 jednoty

<sup>50</sup> Více viz KUBÍN, Zdeněk. *150 let Sokola a XV. vsesokolský slet Praha 2012*. Praha: Česká obec sokolská, 2013, 296 s. ISBN 9788086402208.

<sup>51</sup> Věstník Sokola Sydney, č. 1, 1996, s. 6

<sup>52</sup> Archiv Sokola Sydney, JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

(dvě v Jihoafrické republice - Springbok a Johannesburg a dvě v Austrálii - Sydney a Melbourne)<sup>53</sup>.

V současnosti se australská župa může pyšnit největší jednotou v Ústředí čs. Sokolstva v zahraničí – jednotou Sydney. Zároveň je také župou s největším počtem členů. Župa australská společně se župou kanadskou se po roce 1989 snažily stát součástí ČOS, ale tehdejší zákony toto sloučení neumožňovaly. Sokolové z Austrálie se tedy alespoň stali členy nově vzniknuvšího Světového svazu sokolstva se sídlem v Praze.<sup>54</sup> V roce 1999 byla oficiálně potvrzena samostatnost australské župy s jednotami v Sydney, Melbourne a jihoafrickém Springbok. Starostou Sokolské župy australské je již více než 20 let Jiří Jelínek.<sup>55</sup>

### 3.3.2 Sokol Sydney

V červnu 1950 se několik Sokolů, kteří teprve nedávno připluli na australský kontinent, rozhodlo navázat na svou cvičící činnost z Československa i německých uprchlických táborů. 28. června se tito rozhodli, jak je možno vyčíst z Kroniky Sokola Sydney, *“pojednat o založení sokolské jednoty v Sydney”*. Ustavující schůze byla svolána symbolicky v místnosti č. 211 budovy YMCA na 5. července<sup>56</sup> 1950. Ustavující schůze se zúčastnilo přes 70 lidí. 11. srpna 1950 proběhla v Sydney první valná hromada, na níž 29 členů místního sdružení zvolilo první výbor sokolské Jednoty.<sup>57</sup> Začalo se cvičit v YMCE, kam se sjížděli sokolové z celého Sydney. Jelikož bylo nutné k přepravě na cvičení využít hromadnou dopravu, cesta tak mohla zabrat i několik hodin. Zdlouhavé cestování za cvičením a neustálé přesouvání členstva mělo za následek částečnou destabilizaci jednoty. Činnost Sokola však pokračovala a dokonce se s příchodem dalších exulantů rozrůstala. Byly vytvořeny sportovní podobory a činnost Sokola se opět zdárně rozvíjela. Od roku 1952 se cvičilo v St. John's Presbyterian Church v Paddingtonu, jelikož smlouva s YMCA nebyla prodloužena.

<sup>53</sup> Archiv Sokola Sydney, JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

<sup>54</sup> VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Vedoucí práce Marek Waic. s. 62

<sup>55</sup> Rozhovor s Jiřím Jelínkem

<sup>56</sup> 5. července byl tradičně dnem zahajování Všesokolských sletů.

<sup>57</sup> Kronika Sokola Sydney strana 11

V roce 1953 se pak cvičící museli přesunout do Church of England na Oxford Street v Paddingtonu.

Organizovat sokolská cvičení bylo zpočátku velmi obtížné i proto, že se krajané často museli stěhovat za prací po celé Austrálii. Tento osud potkal i prvního starostu sydneyjské jednoty bratra Ferdmana, který byl nucen Sydney opustit koncem roku 1950.

Sokol si v Austrálii zachoval nepolitickou linii, což některým krajanům vadilo. Tito nespokojení emigranti tak souběžně se Sokolem založili Národní sdružení Čechů a Slováků pod názvem „Pravda vítězí“.<sup>58</sup> Nově vzniklá organizace spolupracovala se Sokolem na pořádání oslav národních svátků a zábav<sup>59</sup> pro české emigranty. V padesátých letech byly také založeny sokolské Jednoty v dalších australských městech – v Canberře, v Melbourne (Victoria), Adelaide (Jižní Austrálie) a západoaustralském Perthu.<sup>60</sup> Dle statistik z listopadu 1952 měla sokolská Jednota v Sydney 116 členů<sup>61</sup> a její činnost zdárně pokračovala až do valné hromady v dubnu 1954. Na této valné hromadě se poprvé projednávala stavba Sokolského národního střediska. Velmi rozdílné názory přítomných na stavbu Národního domu vedly k rezignaci vedoucích činitelů Sokola a tímto se rovněž přerušila cvičitelská a sportovní činnost Sokola v Sydney po dobu tří let.<sup>62</sup>

O obnovu činnosti Sokola se postarali věrní sokolové, bratři Dr. Bedřich a Jan Miklovi. 15. dubna 1957 začal Sokol v Austrálii opět fungovat. Bratr Dr. Bedřich Mikl navrhl vydávání Sokolského Věstníku<sup>63</sup>, který velmi přivítala krajanská veřejnost a je vydáván do dnešních dnů. V době, kdy sokolská organizace na půdě Austrálie začínala, bylo velmi obtížné pronajmutí tělocvičen. Proto se ze začátku cvičilo v prostorách poskytnutých církevními institucemi a později také v tělocvičnách státních škol. Přístup australských úřadů byl k sokolské organizaci vcelku příznivý a tolerantní, zejména

<sup>58</sup> VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Vedoucí práce Marek Waic. s. 80

<sup>59</sup> Kronika Sokola Sydney strana 14

<sup>60</sup> Viz WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721. s. 44 -48

<sup>61</sup> Kronika Sokola Sydney strana 33

<sup>62</sup> Kronika Sokola Sydney strany 70 - 72

<sup>63</sup> Kronika Sokola Sydney strana 83

proto, že se Sokol zaměřoval na děti a mládež. Také spolupráce dalších krajanských organizací se Sokolem Sydney byla přátelská, ačkoliv v dalších australských městech tomu tak nebylo.

V březnu roku 1952 bylo započato se psaním kroniky Sokola Sydney. Prvním kronikářem byl bratr Jaroslav Příplata, záznamy však zapisoval pouze 5 měsíců. Co se s kronikou dělo poté, není známo. Shodou náhod byla kronika nalezena v květnu 1958 spolu s dalšími záznamy v tiskárně Pacifik pana Františka Bejčka. Fotografických příloh z rané činnosti se nedochovalo mnoho – až na jednu fotografii z lyžařského kurzu. Bratr Hugo Miroslav Kabát, který se poté ujal psaní kroniky tak měl k dispozici fotografické přílohy až od roku 1957, po obnovení činnosti Sokola.<sup>64</sup>

V srpnu 1958 zanikla Jednota v západoaustralském Perthu. Po zániku Jednoty v Jižní Austrálii se místní krajanské organizace spojily a jejich členové zde založili československý Národní dům. V roce 1973 založili krajané v Brisbane pod vedením bratra Františka Došlíka Národní dům v Queenslandu, což ještě více podnítilo touhu po založení Národního domu v Sydney. V šedesátých letech nadále pokračovala činnost sydneyjského Sokola, přestože jeho zakládající a dlouhodobí členové umírali, popřípadě se přestěhovali mimo oblast největšího australského města a jejich činnost v Sokole tak byla značně omezena nebo se jí nemohli věnovat vůbec. Bylo tedy potřeba přilákat „novou krev“ do řad sydneyjských Sokolů. Možnost získání nových členů se naskytla po sovětské okupaci Československa v roce 1968 a následné rozsáhlé vlně emigrace.<sup>65</sup> Tato „posrpnová“ vlna krajanů posílila sokolské řady v Sydney i Melbourne. V této době bylo již jednodušší uchytit se na australském území, jelikož místní vláda již nevyžadovala povinný pracovní závazek, jako tomu bylo o dvacet let dříve. Profese a řemesla emigrantů již byla australskými odbory respektována. Vláda poskytovala novým emigrantům bezplatné tříměsíční kurzy angličtiny. Např. lékaři byli po roční praxi v nemocnici a následném složení zkoušek registrováni místní lékařskou komorou. Většina nově příchozích si po krátké době pořídila vlastní automobily, čímž se jejich

---

<sup>64</sup> V roce 1972 došlo v sydneyjské jednotě ke změně kronikáře, a tím se změnil i styl psaní kroniky. Od tohoto roku má tak kronika charakter zejména novinových výstřižků a přiložených fotografií.

<sup>65</sup> Archiv Sokola Sydney, složka starosta - JELÍNEK, Jiří George. *Sokol v Austrálii 1950-1997*. Sydney, 1999.

pohyblivost po městě značně ulehčila, což napomohlo zvýšení počtu členů Sokola, zejména z řad dětí a mládeže.

### 3.3.2.1 Národní dům v Sydney

Po obnovení činnosti Sokola Sydney v roce 1957 však stále chyběla sokolovna. Situace se změnila až po otevření Národního domu v Brisbane a sydneyští sokolové začali opět vážně uvažovat o vlastním domě. V roce 1973 na mimořádné valné hromadě, za účasti 130 členů jednoty, bylo odhlasováno jeho vybudování.<sup>66</sup> Prvořadým cílem se tak stalo sehnat vhodný pozemek pro stavbu. V témže roce státní vláda v Novém Jižním Walesu uvolnila v Královském Národním parku 10 pozemků<sup>67</sup>, které nabídla nově příchozím různých národností do pronájmu. Sydneyjská sokolská jednota si podala žádost o jeden z těchto pozemků. I díky dobré pověsti Sokolů u vlády jim byl přidělen pozemek č. 4 v rozloze 1 500 m<sup>2</sup>.<sup>68</sup>

Základní kámen sydneyjského národního domu byl položen symbolicky na Den české státnosti 28. října 1975. Stavba se dělila na 2 části – co nejdříve potřebnou tělocvičnu (včetně WC, sprch a skladiště na cvičební nářadí a náčiní) a administrativní budovu, která ale díky vyšším nákladům měla být dostavěna později. Stavbu podle plánů architekta Iana E. Ezayho provázely finanční problémy již od jejího počátku. Prostředky na stavbu pocházející hlavně z fondu, který byl speciálně pro tuto příležitost založen, z pořádání kulturních akcí, především každoročních šibřinek a darů, nestačily.<sup>69</sup> Sokolové si tak museli na dokončení stavby půjčit u Ústředí. Dluh 150 000 australských dolarů byl splacen až v roce 1990.<sup>70</sup> Náklady na první část stavby činily 125 000 australských dolarů, druhá část stavby pak 172 000 australských dolarů. Celkové náklady na stavbu Národního domu se vyšplhaly na částku přesahující 300 000 australských dolarů.<sup>71</sup>

První část stavby byla slavnostně otevřena 2. dubna 1977 za účasti Sokolů z Melbourne a Canberry. Pravidelně cvičit se však začalo až v červenci. Slavnostní

<sup>66</sup> Kronika Sokola Sydney – rok 1973

<sup>67</sup> Šlo o pozemky v Sydneyjské městské části Frenchs Forest.

<sup>68</sup> Archiv Sokola Sydney – Jak jsme stavěli Sokolský národní dům, 27. 4. 1994, Sydney

<sup>69</sup> Jednota měla našetřeno \$ 40,000

<sup>70</sup> *Jak jsme stavěli Sokolský národní dům*. Sydney, 1994.

<sup>71</sup> Archiv Sokola Sydney - *Jak jsme stavěli Sokolský národní dům*. Sydney, 1994.

otevření druhé části sokolského Národního domu se konalo v rámci Tyršových oslav 23. a 24. října 1982. Slavnostního otevření se kromě široké krajanské veřejnosti i představitelů australského veřejného života účastnil i senátor M. Lajovic, který přednesl zdravici předsedy australské federální vlády. Součástí oslav se stala i tělocvičná akademie, taneční vystoupení, mše svatá i zasedání Sokolské župy australské a dalších krajanských organizací. Novou Sokolovnu využívala i řada dalších národních spolků – Čsl. obec legionářská, Spolek sv. Václava aj.<sup>72</sup> Po dokončení druhé části Národního domu se hlavním zdrojem příjmů Sokolské jednoty stalo pořádní krajanských kulturních a sportovních akcí a zábav. V prvním patře Národního domu byla otevřena restaurace, kde se vařila tradiční česká jídla. V současné době restaurace a bar fungují pouze při pořádání Sokolských akcí. Ve vnitřních prostorách Národního domu se rovněž nachází prostory uzpůsobené pro promítání filmů – kino Ponrepo. V současné době je Národní dům plně využíván k cvičební činnosti. K pokrytí vzrůstajících ročních nákladů je rovněž pronajímán Australské fotbalové federaci.<sup>73</sup>

Sokolská Jednota v Melbourne inspirována sydneyjskými bratry rovněž koncem 70. let zakoupila své národní středisko (Viz Sokolská jednota Melbourne).<sup>74</sup>

### 3.3.3 Sokolská jednota Melbourne

Druhou jednotou, kterou bych, v rámci Župy australské, rád zmínil je jednota Sokola v Melbourne. Melbournská jednota vznikla, stejně jako jednota v Sydney, v roce 1950. Jednota byla sice vybudována a hmotně zajištěna, ale neprovozovala prakticky žádnou činnost. To se změnilo v roce 1975 s příchodem bratra Aleše Nypla ze Sydney. Díky jeho činnosti začala znovu melbournská jednota fungovat a rovněž se zvýšil počet melbournských Sokolů na 185. Pod hlavičkou Sokola byl založen klub odbíjené, který se v roce 1975 probjoval do nejvyšší soutěže státu Victoria. Rovněž bylo nutné nalézt vlastní prostory vhodné ke cvičení. Na mimořádné valné hromadě konané 31. července 1978 byly schváleny stanovy Sokola Melbourne jako společnosti s ručením

<sup>72</sup> Kronika Sokola Sydney rok 1968

<sup>73</sup> Zpráva starosty Župy australské Jiřího Jelínka, dostupná z [www: <http://www.world-sokol.eu/cesky/zpravy>](http://www.world-sokol.eu/cesky/zpravy)

<sup>74</sup> NEBESKÝ, Aleš. Trocha sokolské nostalgie: Část druhá. *Sokol Melbourne* [online]. [cit. 2015-02-07]. Dostupné z [www: <http://www.sokolmelbourne.com.au/Page\\_archiv%202.html>](http://www.sokolmelbourne.com.au/Page_archiv%202.html)

omezeným.<sup>75</sup> Rovněž byl schválen nákup budovy, která měla sloužit jako sokolovna, v hodnotě 115 000 australských dolarů. Jednalo se o dvoupatrovou zděnou nemovitost na Queensberry Street číslo 4, prakticky v centru Melbourne, o rozloze 454 čtverečných metrů.<sup>76</sup> Nemale peníze musela jednota vynaložit i na potřebné úpravy budovy. Slavnostní otevření Národního domu v Melbourne proběhlo 19. a 20. května 1979 za účasti jednot z Melbourne, Sydney a pobočky v Canbeře.<sup>77</sup> Sokol Melbourne a Sokol Sydney každoročně scházejí na sportovní víkend, který je krajany velmi oblíbený. Melbournský Sokol rovněž vydával svůj Věstník, který od srpna 1989 vychází pod názvem Kvart.

### **3.4 Sokolská kulturní a politická činnost**

Kulturní činnost organizoval Sokol Sydney pravidelně každý měsíc již od svého založení v roce 1951. Ve svém programu Sokolská beseda<sup>78</sup> udržovali Sokolové jak své tradice, tak i svátky a významné dny Československa. Mezi nejoblíbenější krajanské akce patřily: zabíjačkové hody, plesy, šibřinky, mikulášské, oslavy Vánoc a Velikonoc. Mnohé z těchto akcí udržuje krajanská komunita v Austrálii dodnes. Kulturní činnost Sokola byla dále rozvíjena dramatickými a tanečními vystoupeními. Taneční činnost byla v Sydney dosti populární, což dokládá i fakt, že se taneční skupina A. Mastekové v kyjovských krojích účastnila slavnostního otevření sydneyjské Opery. Mediálně se Sokol Sydney začal prezentovat až několik let po svém vzniku. V roce 1954 se jednalo o vzpomínkové pásmo vysílané Australským rozhlasem. V roce 1962 připravila sydneyjská jednota k 100. výročí založení Sokola relaci, která byla zaslána do Mnichova Rádiu Svobodná Evropa.<sup>79</sup> V sedmdesátých letech se krajanskému dění věnovalo zejména rádio SBS Radio REA Sydney, kde působil člen Sokola Karel Janíček.<sup>80</sup>

Kromě sportování a pořádání kulturních akcí se Sokolové starali i o udržování a

<sup>75</sup> Historii Sokola Melbourne. Dostupné z

www:<[http://www.sokolmelbourne.com.au/Page\\_Historie.html](http://www.sokolmelbourne.com.au/Page_Historie.html)>

<sup>76</sup> Z historie Sokola Melbourne. In: NEBESKÝ, Aleš. *Sokol Melbourne* [online]. [cit. 2015-04-20].

Dostupné z www:<[http://www.sokolmelbourne.com.au/Page\\_Historie.html](http://www.sokolmelbourne.com.au/Page_Historie.html)>

<sup>77</sup> Československý Sokol v zahraničí, č. 5, květen 1979, ročník XXIX

<sup>78</sup> Do dnešní doby vychází v Austrálii rovněž krajanský časopis Beseda.

<sup>79</sup> Kronika Sokola Sydney

<sup>80</sup> Více viz VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Vedoucí práce Marek Waic. s. 91



výuku českého jazyka. První “školu češtiny” vedla od roku 1954 sestra Kabátková ve velmi provizorním prostředí - výuka žactva se konala zejména zábavnou formou po odpoledním cvičení. Později vznikla česká škola - Sokol School Sydney, kde se už učilo v malých třídách po 8 žácích. Na základě členství sokolské školy ve Federaci etnických škol Nového Jižního Walesu (New South Wales Federation of Ethnic Schools) měli sokolové každoročně nárok na státní podporu. Finanční pomoc ale nepřicházela pouze od fondu pro etnické komunity. Další příjmy pak byly získávány prostřednictvím kulturních fondů a nadací. Informace o krajanských akcích získávali Sokolové zejména ze svého věstníku. Sokol ale šířil osvětu mezi krajany i prostřednictvím vlastní knihovny. Knihovna při založení v roce 1951 měla k dispozici 166 svazků pocházejících zejména z rušící se župy v Německu.<sup>81</sup> Zpočátku byla putovní - sloužila celé župě, V následujícím roce knihovna zahájila spolupráci se spolkem „Kruh přátel knihy“ z Chicaga, od kterého odebírala tituly české literatury.<sup>82</sup> Knihovna získávala nové svazky zejména prostřednictvím darů od zahraničních Sokolů či nově příchozích emigrantů. Knihovna, která v dnešní době čítá okolo 4 000 svazků, se nachází v suterénu Národního domu v Sydney. Správcem knihovny je nejstarší Sokol v Sydney Jaroslav Raymond Černý. Sokolové rovněž v prostorách Národního domu pořádali od roku 1967 společně s Československým národním sdružením filmová představení (každou třetí neděli odpoledne). Samostatné kino vzniklo v prostorách Národního domu až v roce 1995.

Sokolská jednota v Sydney spolupřátala 24. srpna 1968 demonstraci na protest proti okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy. Demontrace na náměstí Martin Place a následného protestního pochodu se zúčastnilo na 2 000 Čechů a Slováků.<sup>83</sup> Sokolové zřídili nový fond na podporu a pomoc československým uprchlíkům.<sup>84</sup> Srpen 1968 byl v následujících letech pravidelně připomínán demonstracemi a pokládáním věnců u ANZAC War Memorial. Těchto upomínkových akcí se kromě Sokolů účastnily i další krajanské organizace v Sydney - Čsl. obec legionářská, Čsl. národní sdružení, Český etnický rozhlas, Dobročinný spolek sv. Václava a Společnost pro vědu a umění. (Viz Kapitola 3.6 Současné krajanské

---

<sup>81</sup> Rozhovor s Rayem Černým

<sup>82</sup> Tamtéž

<sup>83</sup> Kronika Sokola Sydney s. 163; Věstník Sokolské jednoty v příloze

<sup>84</sup> Archiv Sokola Sydney – zřízení fondu, viz příloha

organizace v Austrálii)

V osmdesátých letech postupoval zahraniční Sokol, co se týká společné protestní politiky a demonstrací proti dění v Československu, jednotně. Této činnosti Sokola byla věnována široká publicita jak doma tak i ve světě. Sokolstvo tak projevovalo nesouhlasný postoj s děním v Československu, především s potlačováním základních lidských práv a svobod, zejména práva na svobodné a tajné volby, jakožto i práva svobodně projevat názory. Rovněž požadovali propuštění a rehabilitaci všech nespravedlivě vězněných z politických a náboženských důvodů. Dalším z témat protestních dopisů bylo i urovnání poměrů s bývalými státními příslušníky, kteří již nabyli občanství nového státu.<sup>85</sup> Žádalo se zrušení poplatků za tzv. urovnání poměrů a usnadnění cestování do ČSSR. V tomto duchu se nesl i společný dopis Sokolských organizací v Sydney a Melbourne zaslaný v roce 1982 prezidentu ČSSR Dr. Gustávu Husákovi k výročí vzniku samostatného Československa.<sup>86</sup> V osmdesátých letech stále Sokol Sydney pomáhal emigrantům s žádostmi o azyl a usídlením v Austrálii, ačkoliv těchto žadatelů v porovnání s rokem 1968 znatelně ubylo. Díky velmi dobrým vztahům s australskými úřady, především Department of Immigration, se Sokol stal hlavní zastupující organizací Čechoslováků při jednání s úřady ohledně československé menšiny v Austrálii. Po roce 1989 byly s ohledem na politický vývoj ve střední a východní Evropě zpřísněny podmínky na pomoc emigrantům z této oblasti v rámci programu "Political refugee system", což podnítilo Sokol k založení koordinačního výboru, který spojoval krajany k praktické pomoci studentům, školám a dětem vyžadující zvláštní péči. Výbor úzce spolupracuje s fondem na podporu studentů z východní Evropy na The University of Sydney.

Koncem 80. let patřila krajanská jednota v Sydney k největším jednotám. V tomto období jednotu často navštěvovali českoslovenští umělci žijící v zahraničí nebo s omezenou možností vystupovat na veřejnosti. Jednalo se zejména o umělce a duchovní, např. populární zpěvák Waldemar Matuška. Návštěvy pokračovaly i po roce 1989, kdy již jednotu mohli navštívit i umělci působící v Československu jako Jaroslav Hutka,

---

<sup>85</sup> Dle § 7 zákona č. 194/1949 Sb., o nabývání a pozbývání československého státního občanství mohlo Ministerstvo vnitra odebrat státní občanství osobě, která mj. nezákonně opustila území republiky nebo která má ještě další státní příslušnost.

<sup>86</sup> Dopisy z Archivu Sokola Sydney

Karel Štědrý, Wabi Daněk, Ivo Jahelka nebo Spirtial Kvintet.<sup>87</sup> K oblíbeným hercům, nejen mezi krajany v Sydney, patřil Jára Kohout, rovněž poúnorový emigrant. Po změně režimu v Československu, kdy přestal být aktuální politický motiv organizování společenských akcí, se tak Sokol Sydney začal profilovat znovu apoliticky.<sup>88</sup> Hlavní činnosti Sokola tak byly zejména na poli sportovním a kulturním. Sokol na jejich organizaci spolupracuje s českým konzulátem. Sydneyskou jednotu navštívila po sametové revoluci řada významných osobností. V březnu roku 1991 navštívili jednotu Ivan a Dagmar Havlovi, o měsíc později Alexandr Dubček, v červenci téhož roku i Václav a Livie Klausovi. Největší ohlas měla návštěva prezidenta Václava Havla, kterou v Národním domě navštívilo přes 700 lidí.<sup>89</sup> Jednotu v současné době pravidelně navštěvují čeští ústavní činitelé. V červenci 2011 se s členy jednoty setkal prezident Václav Klaus při návštěvě Austrálie. S krajany se pravidelně scházejí rovněž členové Stálé komise Senátu Parlamentu České republiky pro krajany žijící v zahraničí. Rozdělení Československa pak pro Sokol Sydney přineslo nutnost změny názvu. Sydneyská organizace nesla od 1970 název Czechoslovak Sokol Gymnastic Association Ltd.<sup>90</sup> Valná hromada v roce 1994 provedla změnu na Sokol Sydney Gymnastic Association Ltd.<sup>91</sup> Poslední změna názvu pak proběhla v roce 2003 na Sokol Sydney Ltd.<sup>92</sup>

### 3.5 S. C. Praha

Soccer<sup>93</sup> Club Prague patřil k nejznámějším a nejdůležitějším emigrantským organizacím v celé Austrálii. Zasloužil se o začlenění nově příchozích emigrantů do australské společnosti, pomáhal shánět ubytování a pracovní příležitosti. Umožnil nejen emigrantům sportovní vyžití při jejich oblíbené hře a rovněž se zasloužil o rozvoj australské kopané.

---

<sup>87</sup> Návštěvní kniha Sokola Sydney

<sup>88</sup> Apolitičnost organizace byla dána již v prvních stanovách Sokola z doby Miroslava Tyrše

<sup>89</sup> Věstník Sokola Sydney, 2, 1996, XXXXV. ročník

<sup>90</sup> Kronika Sokola Sydney s. 175-177

<sup>91</sup> Archiv Sokola Sydney - Zápis z valné hromady konané 10. 4. 1994

<sup>92</sup> Archiv Sokola Sydney - Zápis z valné hromady konané 3. 3. 2003

<sup>93</sup> V Austrálii se pro evropský fotbal používá pojem *soccer*. Slovo football označuje hru ragbyového typu (nejoblíbenější sport v Austrálii).

V roce 1950 si československý emigrant Jerry (Jiří) Vilimek při procházce po jednom ze Sydneyjských parků všiml několika krajanů hrajících kopanou. Vilimek se spolu s dalšími krajany scházeli ke hře každou neděli v Ruscutters Bay Parku.<sup>94</sup> Po krátké době tak vznikl za úsilí Vilimka a jeho přítele Jimmiho Chalwina fotbalový klub SC Prague. Praha, pod vedením prezidenta Vilimka. Začal hrát metropolitní ligu. Prezentoval se rychlým a útočným fotbalem evropského stylu, a proto rychle stoupal ligovými soutěžemi v Austrálii. V roce 1954 nahradil Vilimka ve vedení klubu další z československých emigrantů, Karel Rodny, a začalo nejúspěšnější období v historii klubu. Pod jeho vedením se klub probojoval z metropolitní úrovně až v jeden z nejslavnějších klubů Austrálie té doby. V témže roce se rovněž klub přejmenoval na S. C. Slavia Prague<sup>95</sup> a vyhrál metropolitní ligu. Představitelé Soccer Clubu se v roce 1957 podíleli na vzniku fotbalové asociace v NSW v roce 1961 i na vzniku asociace na federální úrovni.<sup>96</sup> Na přelomu 50. a 60. let patřil fotbalový klub Praha k nejlepším týmům celé Austrálie. V letech 1959, 1960, 1961 a 1963 zvítězil ve státní lize Nového Jižního Walesu. Hned šestkrát<sup>97</sup> ovládl Soccer Club Prague prestižní AMPOL Cup.<sup>98</sup>

Zpočátku hráli za nově vzniklý klub zejména emigranti z Československa, později se však stali součástí týmu i emigranti z dalších zemí (Rakousko, Jugoslávie,...) a také domácí Australané. V sezóně 1965 byl do klubu Praha zapůjčen slavný skotský fotbalista Tommy Docherty z londýnské Chelsea.<sup>99</sup> V 60. letech hráči Prahy změřili síly i se známými evropskými soupeři jako VfB Stuttgart nebo FC Basilej. Sydneyjský klub se utkal i s týmy z Československa – Spartou Praha, Košicemi či bratislavským Slovanem.<sup>100</sup> Soccer Club Prague měl i díky svému útočnému fotbalu velký vliv na

<sup>94</sup> Ročenka klubu vydaná k 10. Výročí založení klubu: *SK PRAHA 10 YEARS: 1950-1960*. Sydney, 1960.

<sup>95</sup> Po vzoru Slavie z Vršovic nosili sydneyští fotbalisté bíločervené sešívané dresy.

<sup>96</sup> Více oficiální stránky Australské fotbalové asociace. Dostupné z www:

<<http://www.footballaustralia.com.au/>>

<sup>97</sup> V letech 1959, 1961, 1962, 1964, 1965 a 1969.

<sup>98</sup> Viz Australia - List of Regional Cup Winners. Dostupný z www:<<http://www.rsssf.com/tablesa/aus-regcuphist.html>>

<sup>99</sup> Tommy Docherty; Arsenal player, jobbing manager. *The History of Arsenal* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z www:<<http://www.blog.woolwicharsenal.co.uk/archives/7507>>

<sup>100</sup> Rozhovor s Bohoušem Šárkou.

rozvoj fotbalu v Austrálii především díky svému stylu hry, který později převzaly ostatní kluby.

Jedním z nejlepších hráčů Prahy byl pouňorový emigrant Miloš (Mike) Muller, původem z jihočeské obce Rohatec, Za Prahu nastřílel celkem 378 gólů. Ve své nejúspěšnější sezóně, 1955, byl dokonce vybrán do reprezentace Austrálie k mezistátnímu utkání s Jihoafrickou republikou. Všestranný sportovec Mike Müller byl rovněž členem československého hokejového týmu, Bombers, který po celou dobu své existence vyhrával sydneyjskou soutěž. Miloš Muller také několikrát reprezentoval Nový Jižní Wales na Goodal Cupu.<sup>101</sup>

Klub Slavia Sydney znamenal vazbu mezi dvěma městy s odlišnou historií, kulturní tradicí i klimatickými podmínkami, ale společnou láskou ke sportu, - jak poznamenal starosta Sydney H. F. Jensen v dopise k 10. výročí založení klubu. Jako samostatný klub fungovala Soccer Club Prague dvě desetky let. Před sezonou 1973 se sloučil s týmem Yugal, který původně pod názvem Dalmatic založen jugoslávskými emigranty.<sup>102</sup> Tým Yugal fungoval až do roku 1992. S fotbalovým oddílem Prahy rovněž spolupracovali sydneyští Sokolové. Nebylo výjimkou, že Čechoslováci působili v obou těchto organizacích, jako například Bohouš Šárka, člen Sokola, který po dlouhou dobu vykonával funkci místopředsedy fotbalového klubu Praha.

### **3.6 Současné krajské organizace v Austrálii**

Na australském kontinentu je kromě Sokola zastoupeno i mnoho dalších krajských organizací a spolků. Mezi nejvíce aktivní patřila Československá obec legionářská, s prvorepublikovou tradicí. Legionáři se, podobně jako Sokolové, snažili o zapojení svých členů - většinou šlo o vojáky bojující za 2. světové války v západních armádách - do politického a sociálního života v nové domovině, ale rovněž i obnovení

---

<sup>101</sup>THE J. E. GOODALL CUP CENTENARY SOUVENIR PUBLICATION: 1909-2009. In: *Ice Hockey Australia* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www: <http://www.ihf.org.au/files/uploaded\\_documents/379/GOODALL\\_CUP\\_CENTENARY\\_PUBLICATION\\_\(1909\\_-\\_2009\).pdf>](http://www.ihf.org.au/files/uploaded_documents/379/GOODALL_CUP_CENTENARY_PUBLICATION_(1909_-_2009).pdf)

<sup>102</sup>SSC Yugal. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-03-16]. Dostupné z [www: <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=SSC\\_Yugal&oldid=604437050>](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=SSC_Yugal&oldid=604437050)

Legionářské obce doma v Československu.<sup>103</sup> V oblasti Sydney a Nového Jižního Walesu dále existuje Československý Country Klub (Czechoslovakian Country Club), který se podílel zejména na organizování kulturních akcí. Z dalších československých organizací uvádím např. spolek Beseda z Canberry, který se podílí na vydávání stejnojmenné tiskoviny; Sokol Melbourne; České katolické centrum Šumava, které se od roku 1959 podílí na organizaci kulturních akcí ve státě Victoria. Československé krajské organizace vznikaly i na jihu a západě země. Sdružení Čechů a Slováků můžeme rovněž nalézt i na ostrově Tasmánie.<sup>104</sup>

---

<sup>103</sup> O Československé obci legionářské více viz: <<http://www.csol.cz/domains/csol.cz/index.php/onas/historie-csol>>

<sup>104</sup> Více o Československých a Českých organizacích v Austrálii viz: Adresář krajských spolků - Austrálie, MZV. Dostupný z www: <[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/krajane\\_v\\_zahranici/krajane\\_ve\\_sвете/adresare/adresare-australie\\_adresar\\_krajanskych\\_spolku.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane_v_zahranici/krajane_ve_sвете/adresare/adresare-australie_adresar_krajanskych_spolku.html)>

## 4 Politická dimenze Sokola

Kořeny spojení Sokola a československého exilu lze nalézt už v počátcích organizace ve druhé polovině 19. století a toto spojení se udrželo i v průběhu století dvacátého. Spojení Sokola s exilem nebylo věcí náhody ale vyústěním sokolského odporu proti nedemokratickým, antihumánním či totalitním změnám politického prostředí ve vlasti. Sokolský exil je tedy možno brát jako přirozený důsledek sokolské ideologie.<sup>105</sup> Mezi předními politiky působícími v exilu byla i řada členů Sokola - k nejznámějším bezesporu patří T. G. Masaryk a Edvard Beneš.<sup>106</sup> T. G. Masaryk se stal členem Sokola až ve 34 letech. Se sokolskými myšlenkami se ztotožnil až během společného působení s Tyršem na univerzitě. Masaryk považoval Sokoly za ochránce republiky a demokracie. Rovněž sokolskou myšlenku (především řád a disciplínu) považoval za určující při tvorbě prvních legií v Rusku. Obdobně se o Sokole vyjadřoval i E. Beneš, který byl na rozdíl od Masaryka členem Sokola již od dětství, ve své knize Světová válka a naše revoluce: „(...) *prokazovala nám sokolská idea velké služby. Disciplína i první povely našich dobrovolnických sborů byly vlastně vzaty všude z disciplíny a názvosloví sokolského;*(...) *Po této stránce vykazovala idea sokolská (...) své veliké poslání nejen z hlediska propagandy mravní, národní a vlastenecké, ale i z hlediska tělesného výcviku.*“<sup>107</sup> Pro Beneše bylo rovněž sokolství spojeno s národním vývojem a češtvím. Sokolský exil měl tedy velký význam při vzniku samostatného Československa. Roli Sokola a sokolského exilu shrnul i dr. Hřebík v časopise “Československý Sokol v zahraničí” vydávaný Ústředím československého sokolstva v zahraničí v roce 1962 k 100. výročí založení Sokola:

*„16. února je významným datem nejen v dějinách sokolstva, ale i celého našeho národa neboť toho dne roku 1862 byla v Praze založena první sokolská jednota. (...) Ohlížíme-li se zpět na sokolskou stovku vidíme bezpočet úspěchů, těžkých chvil jak v životě spolkovém, tak i národnostním, (...), národně uvědomovací práci, boj o svobodu národa, formování legií za první světové války, mravní i hmotnou podporu*

<sup>105</sup> HODANĚ, Bohuslav. SOKOLSKÝ EXIL JAKO PŘIROZENÝ DŮSLEDEK PODSTATY SOKOLSTVÍ. *Tělesná kultura*. 2008, roč. 31, č. 2, s. 15 – 16

<sup>106</sup> Tamtéž

<sup>107</sup> BENEŠ, Edvard. Světová válka a naše revoluce: vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. V Praze: Orbis, 1927-28.

*Masarykova boj, budování republiky po roce 1918, tvoření první svobodné československé armády, položení sokolských základů tělesné výchovy na školách, první sokolské vojenské jednotky proti přepadu Slovenska maďarskými komunisty, slavné sokolské slety, lásku k svobodě, demokracii, oddanost republice a jejím dvěma prezidentům - Masarykovi a Benešovi. Sokolové vždy stáli jako stráž tam, kde se jednalo o práva o člověka a národa. (...) Sokolská myšlenka vzplála pochodeň veliké síly a zažehla ve všech částech světa česká slovenská srdce.*

Sokolské ideály se široce rozšířily a prolínaly se celou společností od venkova až po nejvyšší představitele státní politiky. Sokolové, jak je patrné z výše uvedeného, byli vždy ochotni vynaložit maximální úsilí a obětavost pro realizaci sokolských myšlenek. Obdobně tak pro ochranu svobody člověka, jeho přirozených práv, sebeurčení národa, zavedení a zachování demokracie. Zejména v průběhu první světové války a období těsně po vytvoření první republiky byla pro Sokoly typickým vyjádřením nutnosti ochrany těchto hodnot brannost, k čemuž přispělo i tužení těla a disciplína ze sokolských cvičení. Obdobná vlna sokolského odporu je pak patrná i za druhé světové války, kdy řada sokolů, hlásících se k masarykovské tradici, bojovala ve slavných československých perutích RAF. Sokolové za 2. světové války reprezentovali český exil na politické (Jan Masaryk, Edvard Beneš), vojenské i kulturní úrovni.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 sokolové opět ukázali, že se vždy staví na odpor proti totalitnímu, nedemokratickému režimu. Tento odpor symbolizoval i XI. Všesokolský slet, po němž následovala řada politických represí proti sokolům a mnozí tak byli nuceni odejít do exilu. Sokolský exil z roku 1948 v mnoha ohledech navázal na exil válečný. Zejména v boji za demokracii, svobodu a vlastenecké hodnoty.

### **Sokolský exil po roce 1948**

Provolání předsednictva Ústředí čsl. sokolstva v exilu, které vyšlo v lednu 1951 v časopise *Sokol v exilu*, dalo všem sokolům v exilu a zahraničí na vědomí své cíle, a to udržování spojení se sokolským členstvem v exilu, úsilí zakládat nové jednoty v místech, kam ještě Sokol nepronikl, podávat informace o poměrech v Československu a tamější situaci Sokola, či pomáhat československým uprchlíkům s jejich stěhováním do nových zemí. Především si však tato organizace vytyčila úkol „spolupráce se všemi demokratickými Čechy a Slováky při úsilí o osvobození Československé republiky a



návrat demokracie.“<sup>108</sup> Tento časopis přinášel informace o sokolském dění od Ameriky po Austrálii. Činnost Sokola v exilu popsal jeden z jeho nejvýznamnějších představitelů, Jan Waldauf, takto:

*„Mimo to jsme vystupovali do jisté míry i politicky. Totiž to bylo tak. Komunistům se samozřejmě nelíbilo, že v zahraničí vznikl Sokol. Nejen, že jsme ho udržovali stále při životě, ale měli jsme třeba i vysílání z rádia Free Europe a Hlasu Ameriky, přirozeně mluvili zejména bratr Hřebík a sestra Provazníková, taky Juraj Slávik sem tam něco měl, kde se sokolům doma připomínalo: **“Ten Sokol pořád existuje. A zase bude existovat.”** V to jsme samozřejmě pořád věřili, my nikdy nepochybovali o tom, že komunismus jednou padne a Sokol bude zase obnoven, v to jsme věřili pořád. I když nakonec jsme si říkali, že už se toho asi nedožijeme, ale možná naše děti nebo naši vnuci ano. V to jsme věřili pevně. Takže to se komunistům samozřejmě nelíbilo, tak pořádali různé akce, jak by tu naši činnost znemožnili. Ovšem příliš velký úspěch neměli a v roce 1957 potom založili vlastní spolek pro zahraniční Sokol, jehož účelem bylo snažit se získat ty zahraniční jednoty a dostat je do tělovýchovy komunistické. Nepodařilo se jim to v žádném případě, jedině ve Vídni získali dvě jednoty. Byla to ta Vídeň 5 a Vídeň 10, které už dřív udržovaly s Prahou styk podle mého názoru až moc.“*

109

Ze slov Jana Waldaufa je patrný jasný cíl zahraničního sokolstva - obnovení činnosti organizace v Československu. Tato snaha má velmi logické opodstatnění, jelikož “doma” zůstaly tisíce sokolů, kterým byly stále blízké ideály sokolství. Podporu sokolům ve vlasti vyjádřili přední představitelé zahraničního Sokola dr. Hřebík a Marie Provazníková.

*„(...) Vzpomínáme na vás všechny, naši drazí doma, věříme vám, víme dobře o vás, známe všechny vaše těžkosti a zoufání. Mluvíme dnes k svobodnému světu také vašim jménem. Věřte s námi, že Sokol opět povstane jako mohutná síla, (...). Sokolské sebevědomí vám nevezme žádná hrubá síla, která bije kolem sebe především ze strachu o svou moc. Pronásleduje vás proto, že se vás v skrytu bojí. Přejde doba, kdy*

<sup>108</sup> Provolání Ústředí československého sokolstva v exilu, Sokol v exilu, roč. I., č. 1, str. 6

<sup>109</sup> SIMBARTLOVÁ, Anna. *Jan Waldauf a Sokol*. Liberec, 2008. Středoškolská odborná činnost.

Gymnázium F. X. Šaldy. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll, s. 30.

opět zvítězí pravda nad lží, právo nad libovůlí, demokracie nad diktaturou, (...). Sokolstvo ve svobodném světě vzpomene století své práce sletem ve Vídni ve dnech 6. až 8. července tohoto roku. Budeme blízko vás bratři a sestry v Československu, budeme jedna mysl a jedna pevná vůle! Sto let sokolstva zavazuje. Slibme si, že zůstaneme věrni ideálům, na nichž bylo sokolstvo vybudováno, (...), že neztratíme víru ve vítězství naší spravedlivé věci, že nezmalomyslníme pod komunistickými pohružkami a tlakem, (...), že demokratické myšlení, láska ke svobodě, úcta k člověku, úsilí o svobodu národa bude osou našeho snažení, že neustaneme v boji proti zrůdnému komunismu, dokud nebude navrácena svoboda naší krásné vlasti.”<sup>110</sup>

Toto poselství přináší podporu sokolům ve vlasti, aby neutichali ve svém snažení na obnovu sokolské obce v Československu a pokračovali dále v boji proti komunistickému režimu. Rovněž má ukázat, že sokolstvo v zahraničí není k dění ve vlasti netečné a boji za své ideály pokračuje. V obdobném duchu se nesla i rezoluce I. valného sjezdu Československého sokolstva v zahraničí adresovaná sokolským sestrám a bratřím v Československu:

*„Ve veškeré své sokolské práci, kterou konáme vaším jménem, myslíme stále na vás a pevně věříme, že i v naší drahé čs. vlasti znovu ožije svobodný Sokol. (...) Pevně věříme v obnovení radostné sokolské práce doma, ve znovu svobodném Československu, věříme pevně i v návrat svobody a demokracie do naší drahé vlasti. (...)”*<sup>111</sup>

Rok 1962 a jubilejní sokolský slet ve Vídni přinesl jak domácím, tak zahraničnímu sokolstvu nový impulz pro boj za demokracii a svobodu.

## **Rok 1968**

Zahraněční sokolstvo velmi vřele reflektovalo snahy o obnovení sokolské obce na jaře roku 1968. Časopis Ústředí “Československý Sokol v zahraničí” se tímto zabýval v

---

<sup>110</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 320

<sup>111</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 341

5. číse ve stati “*Jde o skutečný Sokol?*”<sup>112</sup> Zahraniční sokolstvo vyjádřilo potěšení nad událostmi v Československu a především pak nad snahami o obnovení Sokola v Československu. Zároveň však byly vyjádřeny obavy, aby nebyl vytvořen “jen podle jména”. V téže stati bylo rovněž zmíněno, že sokolské myšlenky nejsou slučitelné s diktaturou a komunistická strana, i přes některé změny, diktaturou zůstává. Je však nutné dodat, že i přesto, že komunistická propaganda tvrdila, že obnova Sokola je v režii zahraničních nepřátel lidově demokratického zřízení, nadšení pro obnovení Sokola v Československu vycházelo zejména ze snah domácího sokolstva. Zahraniční sokolstvo se do těchto snah nevměšovalo, jak vyplývá z projevu náčelnice Ústředí Marie Provazníkové v krajanském středisku Masaryktown, 7. července 1968:

*„Přáli bychom si být s nimi a pomáhat. Ale uvědomujeme si marnost svého přání. Neprožívali jsme s národem doma jeho utrpení - nemůžeme a ani nesmíme se vměšovat zvenčí do jeho vnitřních zápasů. (...) Necitelný zásah nedostatečně informovaných osob může i při dobré vůli spíše uškodit než prospět. Jsme demokraté a po 20 letech života v demokratických zemích máme vědět, že demokracie není anarchie. Bratrstvo ve vlasti si zvolilo své zástupce a ti jediní mají právo za sokolstvo jednat.“*<sup>113</sup>

Okupaci Československa odsoudili zahraniční sokolové v Manifestu amerického sokolstva vyhlášeném 29. července 1969 na XII. sletu Amerického sokolstva v Chicagu.

*„Shromáždili jsme se zde dnes u příležitosti XII. sletu Amerického sokolstva, abychom před celým světem odsoudili brutální okupaci Československa sovětskými hordami a jejich zaslepenými nohsledy. V pravém sokolském duchu zdůrazňujeme naše pevné rozhodnutí stát neochvějně proti komunistickým snahám o ovládnutí a ujařmení svobodmilujících (...).“*<sup>114</sup>

Na sokolském sletu ve Vídni v roce 1972, pořádaném k 110. výročí založení

<sup>112</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 454

<sup>113</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 473

<sup>114</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 493 - 5

Sokola, byl přijat sokolský **Manifest**. V Manifestu vyjadřuje sokolstvo své znepokojení se současnou politickou situací ve střední a východní Evropě a rovněž zde formulovali své požadavky pro konání konference o bezpečnosti v Evropě. Manifest uveřejnily krajanské listy ve Spojených státech, v Kanadě, Austrálii i v evropských zemích. Do Československa byl pak Manifest vyslán Rádiem svobodná Evropa. V anglickém znění pak byl zaslán vrcholným představitelům vlád USA, Kanady nebo Velké Británie. Mnozí z nich - prezident USA Richard Nixon či generální guvernér Kanady Roland Michener a další - na Manifest odpověděli s příslibem podpory podmínek konference o bezpečnosti v něm uvedených.

*„Svobodné československé sokolstvo žijící roztroušené v exilu v mnoha zemích svobodného světa, sjelo se ve Vídni k svému III. sletu 2. července 1972 na paměť 110. výročí založení Sokola. Při této historické události, již sokolstvo pokračuje ve slavné tradici svých sletů, zvláště ostře si uvědomuje dnešní politickou situaci, napětí v celém světě, okupaci Československa sovětskými jednotkami, žalostnou úlohu, kterou hraje loutková pražská vláda v režii Moskvy, a zejména utrpení našeho lidu, násilím umlčeného a zbaveného všech demokratických občanských práv.*

*Slety sokolstva byly nejen národními slavnostmi, ale i důležitým politickým mezníky v dějinách národa. (...) XI. všesokolský slet v roce 1948 ukázal dnešním komunistickým vládcům, pravé smýšlení sokolstva a nesmiřitelnost s rudou diktaturou. Zdůraznil jasné usnesení sokolstva na VIII. valném sjezdu Čs. obce sokolské, které nekompromisně vyjádřilo: “Za základní znaky demokracie považujeme svobodu a rovnost. Svobodou však není libovůle, ale pořádek, založený na dobrovolné disciplíně, která si sama dává nutná omezení v zájmu svobody druhého a na prospěchu celku. Proto zavrhneme každé násilí a jakýkoliv hmotný útlak!” Pro tyto zásady byla milionová sokolská organizace komunisty rozmetána po roce 1948 a tak mnozí z nás žijeme dnes v exilu. Cítíme proto nejen právo, ale i povinnost pozvednout svůj hlas a promluvit jménem umlčeného národa. (...) Přes to, že jediný, kdo zotročil vysoce vyspělé a demokratické státy střední a východní Evropy, není nikdo jiný; než Sovětský svaz, je to především on, kdo znovu a znovu navrhuje konferenci o bezpečnosti Evropy, ale naopak zeslabení její obrany. Usiluje o odchod amerických jednotek z Evropy, aby byla uvolněna cesta k rozmachu komunismu a ovládnutí zbývajících svobodných zemí Evropy.*

*Přistoupí-li svobodný svět na konferenci o bezpečnosti Evropy, navrhovanou Sovětským svazem, anebo na jinou konferenci o uspořádání poměrů v Evropě, důrazně žádáme, aby podmínkou takové konferenci byly požadavky: **At' Sovětský svaz nejprve odvolá svá vojska ze zotročených států střední a východní Evropy! At' se vrátí k dodržování Charty lidských práv, kterou slavně podepsal! At' ve všech podmaněných zemích, zvláště Československu, připustí svobodné volby pod dozorem Spojených národů!***

*O svobodu Československa nepřestaneme usilovat, dokud naše země nevstoupí do řady svobodných a demokratických států světa! (...).”<sup>115</sup>*

Ohlasy na tento sokolský slet byly velmi pozitivní napříč všemi jednotami. O. Mařík, člen Sokola Sydney to popsal ve Věstníku: „*V té chvíli jsem byl přesvědčen, že sokolstvo na celém světě je jednotné a národní cítění je větší, než kdy jindy. Tímto mohutným sletem, kterého se zúčastnilo oficiálně asi pět tisíc diváků a cvičících, bylo dokázáno všem, kteří jej chtěli znemožnit, že v národě je síla a v mládeži budoucnost.*”<sup>116</sup>

Tento slet znovu ukázal, že sokolská myšlenka nezahynula, přestože zatím žije pouze v zahraničí; neochvějnou víru sokolstva a demokratického exilu, že se navrátí svoboda, demokracie, spravedlnost. V duchu Manifestu se nesl i dopis z února 1980 adresovaný předsedovi Mezinárodního olympijského výboru Lordu Killaninovi do Ženevy, ve kterém sokolstvo protestuje proti konání Olympijských her v Moskvě, v reakci na politiku Sovětského svazu, zejména pak jeho invazi do Afganistánu. Ústředí zde v šesti bodech prezentovalo, proč s konáním her nesouhlasí.

*„Vážený Lorde Killanine. Jménem Ústředí československého sokolstva v zahraničí, jež sdružuje své příslušníky v 11 zemích, vznášíme tímto důrazný protest proti konání XXII. Olympijských her v Moskvě. (...) Náš protest proti konání her odůvodňujeme následujícími skutečnostmi:*

*1. Moskva je hlavním městem státu, který soustavně a záměrně potlačuje*

<sup>115</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 561 - 563

<sup>116</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721, s. 564

*základní lidská práva a zasahuje do vnitřních záležitostí druhých států, a to jak činností podvratnou, tak i činy hrubé moci, jejichž současným příkladem je přepadení Afganistánu. (...)*

4. *Sokolstvo, jež od svého založení v roce 1862 svou tělocvičnou a sportovní činnost vytrvale uplatňuje svůj ideál tělesné zdatnosti se silou mravní, má blízký vztah k olympijské myšlence; (...) Proto sokolstvu záleží na tom, aby vznešená olympijská myšlenka v pojetí zakladatele Pierra de Coubertina nebyla zneuctěna pořádáním her v Moskvě a nestala se nástrojem politické, imperialistické a agresivní zločinné činnosti Sovětského svazu. (...)*
6. *V případě, že přes všechny protesty budou hry v Moskvě pořádány, nezbyvá, než aby ti, jimž na zachování pravé olympijské myšlenky skutečně záleží, hry bojkotovali.*<sup>117</sup>

## **Rok 1989**

Ústředí československého exilu v zahraničí vyjádřilo podporu všem československým organizacím usilujících o změnu politického režimu v Československu. Byla deklarována i snaha o plné obnovení Sokola v Československu a rovněž bylo předsednictvem Ústředí doporučeno, aby Sokolové i jednoty připojili k podpoře Občanského fóra.<sup>118</sup> Ústředí československého sokolstva v zahraničí speciální fond na pomoc nově vzniklé Československé obce sokolské.

Význam Sokola v exilu tedy nespočíval pouze v tělovýchově a organizaci spolkového života. Velmi důležitou činností exilových sokolů byl pak boj proti komunistickému režimu a snahy o návrat demokratického zřízení. Tyto cíle zůstaly (jak vyplývá z kapitoly výše) po celou dobu exilové činnosti konstantní, což potvrzuje, že sokolské ideály a masarykovské tradice byly u československých emigrantů silně zakořeněny.<sup>119</sup> Ústředí československého sokolstva v zahraničí zastřešovalo a

<sup>117</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 788 s. ISBN 9788085948738, s. 130 - 131

<sup>118</sup> WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 788 s. ISBN 9788085948738, s. 446-7

<sup>119</sup> Obdobně je tomu tak u sokolů ve vlasti, kde se myšlenka sokolství, i přes snahy režimu tuto ideu vymýtit, udržela přes 40 let, což dokládá i velmi brzké obnovení Československé obce sokolské po pádu režimu.

vystupovalo jménem všech sokolských žup a jednot ve svobodném světě a vydávalo oficiální stanoviska sokolského exilu. Sokolské slety, kterých se účastnilo vždy na několik tisíc sokolů ze všech koutů světa, symbolizovaly udržení myšlenky ve svobodném světě i odhodlání bojovat za svobodu a demokracii. Postoje organizace k režimu pak shrnoval sokolský Manifest, kterému se dostalo přijetí i od nejvyšších představitelů svobodného světa té doby.

Činnost exilového sokolstva však není možno vnímat jen jako vystupování Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Velmi důležitou roli v sokolském exilu hrály pak samotné sokolské jednoty. Jednoty udržovaly sokolské myšlenky, tradice i vlastenectví. Činnost samotných jednot byla o to důležitější v zemích, kde československá emigrace neměla tradici. Zakládání sokolských jednot v Austrálii lze pak z tohoto úhlu považovat za zásadní pro udržení národních tradic a vlastenectví mezi krajany. Sokol také pro australské emigranty znamenal jednu z mála možností dozvědět se o dění v Československu. Australské jednoty rovněž sloužily jako prvotní kontaktní místa pro nově příchozí emigranty. Australské sokolské jednoty vykazovaly během celého období své existence aktivní činnost, což potvrzuje, i přes značnou vzdálenost, účast australských sokolů na sletu ve Vídni v roce 1972. Australský Sokol tak patřil společně se sokoly ze Spojených států, Kanady, Švýcarska a Rakouska k těm nejaktivnějším.

Sokol tedy můžeme považovat za politicky aktivní část československého exilu. Význam této organizace v boji proti komunistickému režimu spočívá hlavně v manifestaci ideálů svobody a demokracie a rovněž udržování národní pospolitosti mezi krajany v emigraci.

## Závěr

Hlavním cílem této práce bylo přinést pohled na to, jakým způsobem probíhala asimilace československých emigrantů po roce 1948 do australské společnosti. Ukazuje, že i přes těžké chvíle, které emigranti prožili v uprchlických táborech, dlouhé cestě i nesnadných začátcích v nové zemi se stali Čechoslováci plnohodnotnými členy australské společnosti. Na příkladu Sokolské organizace ukazuje, že sokolské myšlenky, ale i ideály T. G. Masaryka a První republiky, zůstaly mezi krajanskou společností i více než 60 let po jejich odchodu z vlasti. Národní hrdost a spojení s českými tradicemi ukazuje pravidelné pořádání krajanských akcí (oslavy státních jubileí Československé republiky, ale i slavení Vánoc, Velikonoc, šibřinek atp.). Tyto tradice se udržely i do dnešní doby a podílejí se na nic i potomci emigrantů. Práce ukazuje, že i přes velkou vzdálenost od domova se Sokolové aktivně politicky projevovali a vůči dění v Československu nezůstali neteční. Spojení s rodnou zemí reprezentuje i Národní dům v Sydney, kde výzdoba odkazuje na sokolské zakladatele i symboly české státnosti. Restauraci v Národním domě v Sydney pak vévodí velký obraz s panoramatem Prahy.<sup>120</sup> Mezi krajany se udržela vysoká úroveň českého jazyka, a to slovem i písmem.

Jako hlavní činnost československé emigrace v Austrálii je tedy nutno vidět především v udržování národní kultury, tradic a hodnot v australské společnosti. K tomuto velmi napomohlo vytvoření Sokolské a dalších organizací. Pořádání národních akcí i vydávání krajanských periodik značí, že československá politická emigrace v Austrálii po celou dobu reprezentovala odmítavý postoj k totalitnímu režimu v Československu a hájila ideje demokracie, humanismu (tyto ideje jsou krajanům žijícím v zahraničí vlastní i v této době). Politická činnost probíhala hlavně v součinnosti s exilovými orgány v dalších zemích (Ústředí světového sokolstva, Rada svobodného Československa, atp.). Samostatná politická aktivita australských emigrantů je pak patrná hlavně v reflexi dění v Československu. Jednalo se hlavně o dopisy vedoucím představitelům režimu. V souvislosti s událostmi roku 1968 pak australští krajané projevili svůj nesouhlas demonstrací. Československá emigrace v Austrálii nebyla v porovnání s krajany v USA, Kanadě či v evropských zemích tak politicky aktivní. Příčiny proč tomu tak bylo je možno hledat jednak v geografické vzdálenosti od vlasti, což zpočátku stěžovalo komunikaci, tak i v neexistenci krajanské

<sup>120</sup> Viz Příloha č. 18: Výzdoba Národního domu v Sydney



základny na kontinentu a nutnosti budovat vše od začátku. Emigranti žijící v USA, Kanadě či v Evropě se mohli spolehnout na krajanskou společnost. V těchto zemích již existovaly, či se v krátké době vytvořily, krajanské organizace, skrze které se dalo snáze zapojit do činnosti proti režimu doma.

Čechoslováci se i přes nesnadné začátky v Austrálii velmi dobře adaptovali. Absolvovali zde studium na vysokých školách, úspěšně podnikali a stali se plnohodnotnou součástí australské společnosti. Dočkali se i mnoha ocenění. Za všechny je možno jmenovat Sokola Ray Černého, který se zasloužil o rozvoj střeleckého sportu v Austrálii nebo úspěšného podnikatele Jana Košnara, zakladatele rámařství a pozlacovačství v Austrálii.<sup>121</sup> Sokolové se pravidelně účastnili Vsesokolských sletů i sportovních akcí konaných v Austrálii. Československá a sokolská stopa je tak patrná i při vývoji australského sportování. Toto je ukázáno na příkladu fotbalového klubu S. C. Praha, svého času jednoho z nejlepších mužstev v Austrálii.

Krajané se rovněž aktivně zajímají o dění v České republice, což dokládají články v sokolském Věstníku či Kvartu.<sup>122</sup> Krajané se rovněž rádi, s ohledem na možnosti, vrací též zpět do vlasti. Mnozí z nich se do rodné země mohli podívat až po roce 1989, více než 40 let od svého nuceného odchodu. Návrat k trvalému životu ve své původní vlasti je ale téměř pro celou vlnu emigrace z roku 1948, po více než 40 letech strávených v Austrálii, prakticky nerealizovatelný. Většině emigrantů z únorové vlny bylo v roce 1989 přes 60 let, měli v Austrálii zázemí, rodiny, přátele. Jak ale vyplývá z rozhovorů pořizovaných s emigranty, tak nevěděli, na jak dlouho opouštějí vlast, předpokládali návrat do země nejpozději v řádu několika let. Vývoj v padesátých letech však ukázal, že brzký návrat do domoviny možný nebude. Naděje na návrat pak definitivně pro emigrační vlnu zhasla po srpnu 1968.

Práce ukazuje, že sokolský exil byl po celou dobu aktivní ve vystupování proti komunistickému režimu v Československu. Udržení sokolských myšlenek v exilu a rovněž i odhodlanost bojovat za svobodu a demokracii reprezentovaly mnohatisícové

---

<sup>121</sup> O Janu Košnarovi více viz HÁJEK, Lukáš. *Jan Košnar, zakladatel rámařství a pozlacovačství v Austrálii*. Liberec, 2010. Gymnázium F. X. Šaldy Liberec. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll.

<sup>122</sup> Příspěvky v krajanských časopisech se často věnují politickému dění v České republice. Krajané sledují vystupování předních představitelů ČR doma i ve světě, volby apod. V nedávné době se velké pozornosti dostalo prezidentským volbám z ledna roku 2013.

sokolské slety. Ohlasu předních politických představitelů svobodného světa se pak dočkal sokolský Manifest. Odpor a vystupování proti komunistickému režimu spojoval celou československou emigraci, Čechy i Slováky. Pro Slováky pak komunistický režim představoval rovněž i překážku v touze po sebeurčení slovenského národa a vytvoření samostatného státu.<sup>123</sup>

Práce přináší pohled na Československou politickou emigraci po roce 1948 v zemi, kde se jí zatím mnoho pozornosti nedostalo, Austrálii. Emigrace do „tradičních“ destinací – evropských zemí (Francie, Německo, Rakousko či Švýcarsko) USA nebo Kanady se věnuje více pozornosti a rovněž o ní bylo zpracováno více textů. V současné době se začíná věnovat více pozornosti i dalším zemím, včetně Austrálii. Řada československých emigrantů se usídlila i na Novém Zélandu, v Jihoafrické republice nebo v zemích Jižní Ameriky. Tyto destinace zatím zpracovány prakticky nebyly. Kromě výše zmíněných zemí se další prostor pro výzkum otevírá v detailnější analýze dalších krajaných organizací nebo periodik.

---

<sup>123</sup> Po revoluci Slováci v zahraničí podporovali vznik samostatného státu mnohem vehementněji, než jejich krajané v Československu. Vznik Slovenské republiky měl pozitivní ohlas mezi emigranty zejména kvůli poklidnému rozdělení federace. Slovenská emigrace tak pádem komunistického režimu a vznikem vlastního státu výrazně polevila ve své politické aktivitě a soustředila se spíše na kulturní a náboženskou činnost. O slovenské emigraci po roce 1948 více viz: KARAFIÁTOVÁ, Sylva. *Slovenská politická emigrace na cestě k rozdělení Československa: Činnost slovenského exilu křesťansko-demokratické orientace*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, katedra ruských a východoevropských studií, 2010. 89 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Irmanová, CSc.

## Summary

The main objective of this thesis is to provide insight look into how the assimilation of the Czechoslovak emigrants after 1948 took place in Australian society. It shows that the Czechoslovaks became full members of Australian society despite the hard times that emigrants lived in refugee camps, the long journey and the difficult beginnings in a new country. By the example of the Sokol organization shows that sokol thoughts and ideals of T. G. Masaryk and the first Czechoslovakian Republic remained among the expatriate companies for more than 60 years after their departure from the country. The main activity of the Czechoslovak exile in Australia is necessary to see in maintaining national culture, traditions and values in Australian society. Sokol organization greatly helped in this. Organizing national events and publishing expatriate periodicals indicates that the Czechoslovak political emigration in Australia throughout represented opposition to the totalitarian regime in Czechoslovakia and defend the ideas of democracy, humanism.

## Použitá literatura

### Odborná literatura

Baršová A., Barša P.: Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Adamov, Mikadapress, 2005.

BENEŠ, Edvard. Světová válka a naše revoluce: vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa. V Praze: Orbis, 1927-28.

BLAINEY, Geoffrey. *Dějiny Austrálie*. Praha: Lidové noviny, 1999, 251 s. Dějiny států. ISBN 80-710-6334-7.

CIGLER, Michael. *The Czechs in Australia*. Melbourne: AE Press, 1983, 150 p. ISBN 0867872012.

ČERVINKA, Václav. *U kolébky Sokola: Vzpomínky účastníků*. Praha: Šolc a Šimáček, 1920.

FILÍPEK, Jan. *Odlesky z dějin Československého exilu*. Praha; vlastním nákladem, 1999. ISBN 80-902023-8-1.

CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*. 1. vyd. Praha: Libri, 1994, 687 s. ISBN 8090157955.

JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 9788024627205.

JEŘÁBEK, Vojtěch: *Českoslovenští uprchlíci ve studené válce*. Dějiny American Fund for Czechoslovak Refugees. Stilus, Brno 2005.

KOŘALKA, J.; Kořalková K.: *Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století*. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993.

KÖSSL, Jiří; KRÁTKÝ, František; MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy II*. Praha: Olympia, 1986. Kapitola Vytváření základů socialistického systému tělesné výchovy

KUBÍN, Zdeněk. *150 let Sokola a XV. všesokolský slet Praha 2012*. Praha: Česká obec sokolská, 2013, 296 s. ISBN 9788086402208.

KŘEN, Jan. *Do emigrace: buržoazní zahraniční odboj 1938-1939*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1963, 579 s.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přeprac. vyd. Praha: Leges, 2010, 640 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-394.

TIGRID, Pavel. *Politická emigrace v atomovém věku*. V Československu vyd. 1. Praha: Prostor, 1990, 137 s. ISBN 8085190001.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007, 381 s. ISBN 9788085948677.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 653 s. ISBN 9788085948721.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2010, 788 s. ISBN 9788085948738.

## Studentské a akademické práce

HÁJEK, Lukáš. *Jan Košnar, zakladatel rámařství a pozlacovačství v Austrálii*. Liberec, 2010. Středoškolská odborná činnost. Gymnázium F. X. Šaldy Liberec. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll.

HODBOŇ, Jakub. *Československá emigrace do Kanady po roce 1948*. Liberec, 2004. Středoškolská odborná činnost. Gymnázium F. X. Šaldy Liberec. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll.

KARAFIÁTOVÁ, Sylva. *Slovenská politická emigrace na cestě k rozdělení Československa: Činnost slovenského exilu křesťansko-demokratické orientace*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, katedra ruských a východoevropských studií, 2010. 89 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Irmanová, CSc.

*Neviditelné oběti komunismu v zemi javorů: sborník studentských prací*. 1. vyd. Editor Jakub Hodboň, Jan Goll, Václav Ulvr. Liberec: Gymnázium F. X. Šaldy v Liberci, 2006, 128 s. ISBN 80-903729-0-2.

SIMBARTLOVÁ, Anna. *Jan Waldauf a Sokol*. Liberec, 2008. Středoškolská odborná činnost. Gymnázium F. X. Šaldy. Vedoucí práce Mgr. Jan Goll.

VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Sokolské hnutí v životě československé emigrace po II. světové válce na příkladu Austrálie a Jihoafrické republiky*. Praha, 2007. 148 s. Vedoucí práce Marek Waic.

## Periodická literatura

*Beseda: Měsíčník Československo-australského sdružení Canberra a okolí Inc.* Canberra, 2011.

*Československý sokol v zahraničí. Czechoslovak Sokol abroad. (Czechoslovak Sokols Abroad. Central Committee)*. New York, 1979.

HODAŇ, Bohuslav. SOKOLSKÝ EXIL JAKO PŘIROZENÝ DŮSLEDEK PODSTATY SOKOLSTVÍ. *Tělesná kultura*. 2008, roč. 31, č. 2, s. 7-22.

*Kvart*. Melbourne, 2011-2014.

RICHTER, Vladimír. Rok 1968 v historii Sokola. *SOKOL: Časopis České obce sokolské*. 2014, roč. 71, 7-8, s. 24.

*SOKOL: Časopis České obce sokolské*. Praha, 2014.

*Věstník Sokola Sydney*. Sydney, 1964-2011.

## Rozhovory

Rozhovor s Václavem Chadimem z roku 2007

Rozhovor s Janem Jelínkem z 28. 2. 2011

Rozhovor s Bořkem Šindlerem z 2. 3. 2011

Rozhovor s Bohoušem Šárkou z 2. 3. 2011

Rozhovor s Josefem Tomkem z 2. 3. 2011

Rozhovor s Jiřím Jelínkem z 3. 3. 2011

Rozhovor s Rayem Černým z 5. 3. 2011

## Ostatní zdroje

Kronika Sokola Sydney. Archiv Sokola Sydney, Frenchs Forest, NSW 2086.  
Nepublikováno.

Návštěvní kniha Sokola Sydney. Archiv Sokola Sydney, Frenchs Forest, NSW 2086.  
Nepublikováno.

Neviditelné oběti komunismu v zemi javorových listů [DVD]. 2006.

*SK PRAHA 10 YEARS: 1950-1960*. Sydney, 1960.

## Internetové zdroje

*Austrálie - adresář krajanských spolků* [online]. 2012 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z [www:<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/krajane\\_v\\_zahranici/krajane\\_ve\\_svete/adresare/adresare-australie\\_adresar\\_krajanskych\\_spolku.html>](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane_v_zahranici/krajane_ve_svete/adresare/adresare-australie_adresar_krajanskych_spolku.html)

CAJTHAML, Petr. Rada svobodného Československa: pokus o vrcholovou organizaci českého a slovenského exilu. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www:<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/rsc.php>](http://www.totalita.cz/vysvetlivky/rsc.php)

*Česká obec sokolská* [online]. 2007 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z [www:<http://www.sokol.eu>](http://www.sokol.eu)

HROTÍK, Michal. Sokolská myšlenka. In: *Sokolská župa budečská* [online]. 2009 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z [www:<http://www.zupabudecska.cz/clanky/sokolska-myslenka>](http://www.zupabudecska.cz/clanky/sokolska-myslenka)

NEBESKÝ, Aleš. Trocha sokolské nostalgie: Část druhá. *Sokol Melbourne* [online]. [cit. 2015-02-07]. Dostupné z [www:<http://www.sokolmelbourne.com.au/Page\\_archiv%202.html>](http://www.sokolmelbourne.com.au/Page_archiv%202.html)

*Neviditelné oběti komunismu: Studentský historický projekt - Gymnázium F. X. Šaldy* [online]. 2006 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z www: <<http://kanada.gfxs.cz>>

*Paměť národa* [online]. 2000 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z www: <<http://www.pametnaroda.cz/epoch/detail/id/2>>

*Sokol Melbourne* [online]. 2005 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z www: <<http://www.sokolmelbourne.com.au>>

*Sokol Sydney* [online]. 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z www: <<http://www.sokolsydney.com>>

SSC Yugal. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-03-16]. Dostupné z www: <[http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=SSC\\_Yugal&oldid=604437050](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=SSC_Yugal&oldid=604437050)>

THE J.E. GOODALL CUP CENTENARY SOUVENIR PUBLICATION: 1909-2009. In: *Ice Hockey Australia* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z www: <[http://www.ihf.org.au/files/uploaded\\_documents/379/GOODALL\\_CUP\\_CENTENARY\\_PUBLICATION\\_\(1909\\_-\\_2009\).pdf](http://www.ihf.org.au/files/uploaded_documents/379/GOODALL_CUP_CENTENARY_PUBLICATION_(1909_-_2009).pdf)>

TOMEK, Prokop. Emigrace. In: *Totalita.cz* [online]. [cit. 2015-04-03]. Dostupné z www: <<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/emigrace.php>>

Tommy Docherty; Arsenal player, jobbing manager. *The History of Arsenal* [online]. 2013 [cit. 2015-03-16]. Dostupné z www: <<http://www.blog.woolwicharsenal.co.uk/archives/7507>>

## **Seznam příloh**

- Příloha č. 1: Kronika Sokola Sydney 1952 – 1972 (fotografie)**
- Příloha č. 2: Sokol Sydney v roce 1958 (fotografie)**
- Příloha č. 3: Pozvánka na sokolské šibřinky (fotografie)**
- Příloha č. 4: Kronika Sokola Sydney rok 1968 (fotografie)**
- Příloha č. 5: Kronika Sokola Sydney rok 1968 – demonstrace v Sydney (fotografie)**
- Příloha č. 6: Věstník Sokola Sydney z října roku 1968 (fotografie)**
- Příloha č. 7: Zřízení fondu na pomoc novým uprchlíkům (fotografie)**
- Příloha č. 8: Stavba Národního domu v Sydney (fotografie)**
- Příloha č. 9: Otevírání Národního domu v roce 1977 (fotografie)**
- Příloha č. 10: Otevírání Národního domu v roce 1977 (fotografie)**
- Příloha č. 11: Otevírání Národního domu v roce 1977 (fotografie)**
- Příloha č. 12: Fotbalový tým SLAVIA SYDNEY v roce 1957 (fotografie)**
- Příloha č. 13: Návštěva Ivana a Dagmar Havlových v Národním domě v Sydney (fotografie)**
- Příloha č. 14: Národní dům v Sydney (rok 2011) (fotografie)**
- Příloha č. 15: Tělocvična Národního domu (fotografie)**
- Příloha č. 16: Pamětní deska v Národním domě (fotografie)**
- Příloha č. 17: Restaurace v Národním domě v Sydney (fotografie)**
- Příloha č. 18: Výzdoba Národního domu v Sydney (fotografie)**



## Přílohy

### Příloha č. 1: Kronika Sokola Sydney 1952 - 1972

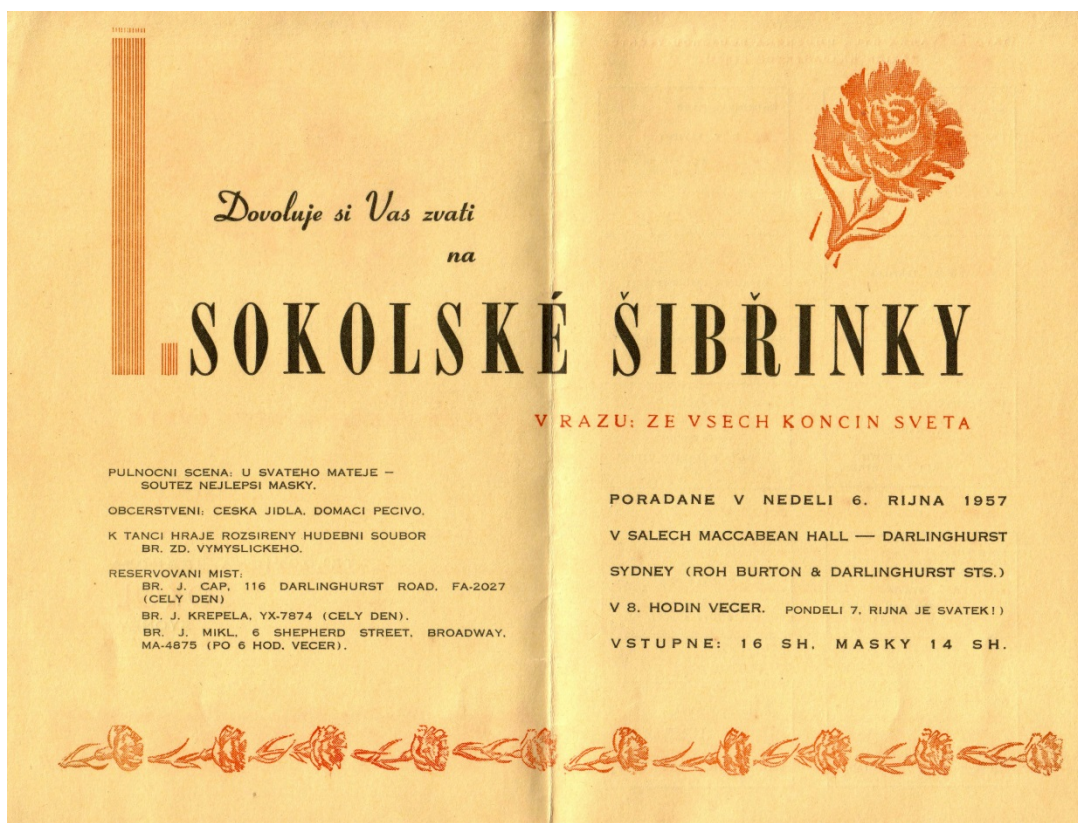




## Příloha č. 2: Sokol Sydney v roce 1958



## Příloha č. 3: Pozvánka na sokolské šibřinky





## Příloha č. 4: Kronika Sokola Sydney rok 1968

To byla MASARYKOVA DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA.



Letos 28. října je tomu padesát let, co se zrodila Československá republika v podobě, jak ji ukazuje mapka, tedy včetně Podkarpatské Rusi. Národu českému, slovenskému a Podkarpatorskému se dostalo po staletích státní samostatnosti. Provoctví mučedníků a národních buditelů, kteří věřili, že takový den jednou vzejde, se splnila a československý lid se mohl 28. října 1918 z nabyté samostatnosti radovat. Dvakrát však od svého vzniku bylo Československo okupováno. Podruhé před několika týdny, kdy se připravovalo důstojně oslavit své padesátileté trvání. Myšlenky a zásady 28. října 1918 však nezahynuly. Náš lid věří pevně s prezidentem Osvoboditelem T. G. Masarykem, že žádná moc, byť by se i s peklem spojila, neudrží národa vzdělaného a statečného!

Tak zvaná ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA  
je o PODK. RUS chudší a s ní všechen lid československý!



DEMONSTRACE v Sydney

(:úcast:pres 2000 osob:)



## Příloha č. 5: Kronika Sokola Sydney rok 1968 – demonstrace v Sydney

163

h. Slavika v Leppington s nízkoúhelní atrakcí  
 pro děti, byla, jako vždy, hojně navštěvována.  
 5. července v den výročí ustavení naší Sokol.  
 jednoty, je věřme, svičeni, spojené se složením  
 slibu nových členů.

Měli jsme v úmyslu pořádat "Wine Tasting"  
 avšak pro stárku indické tautových vesidel,  
 kdy kouskové stanice byly bez kousku, museli  
 jsme od uspořádání ustoupit.

Velký rozruch v řadách Sokola vyvolal  
 udání v červencovém Sokolském věstníku, že  
 my je sledán uázer nového časopisu slovením  
 časopisů "Sokolský věstník" - a "Zpravodaj"  
 je vydávalo čtrnácté čl. uá. sdružení v Sydney.  
 bylo z toho dosti hysterosti na obou stranách,  
 avšak nakonec vstalo vše při starém.

Opět jeden černý den v kalendáři našich  
 dějin. Kvaré Sověti do našich zemí a naše  
 demonstrace dne 24. srpna 1968 na nejfrekvento-  
 vanějším místě v Sydney na Martin Place se  
 účastí více než 2000 osob. Pro nové čl.  
 uprchlíky sřídili jsme Sokolský fond,  
 abyakou jim pomohli.

## Sydney Czechs in protest

24. 8. 1968

**M**ORE than 2,000 grim-faced Czechoslovakians marched in a silent demonstration against Russia in Martin Place yesterday.

City shoppers watched as the marchers, some wearing national dress, black armbands and carrying Czech flags draped with black cloth, walked by.

Their black-bordered placards read: "Wanted for Murder, Kowin and Brezhnev, Reward: Freedom for Czechs", "Russians Go Home", "Russian..."

**Placard**

A letter to the Prime Minister Mr Gorton, signed by hundreds of marchers, was posted at the G.P.O. before the demonstrators proceeded to the Domain.

The orderly march was supervised by only about 10 policemen.

The demonstration began at 11 a.m. as the Czechs milled around outside the Reserve Bank - the Novaks, the Kriz...

everybody's lips were the names Dubeck and Svoboda.

Mr P. Lansky, the secretary of the National Czech Association in Sydney climbed on top of a pillar box to read to them the letter composed to Mr Gorton.

He read: "The dramatic events in Czechoslovakia show the entire world that the leopard has not changed his spots and that the Soviets are nothing but invading, ruthless, barbarian hordes."

He was warmly applauded.

Police held up traffic as the demonstrators walked down to the Cenotaph and back up again.

Janina Hajduzyk, 16, of Strathfield, held a placard saying: "We Polish people demand the withdrawal of Soviet troops from our sister country Czechoslovakia."

After speeches at the Domain many of the marchers attended a Mass at nearby St. Mary's Cathedral.

• Picture shows Czech...







## Příloha č. 7: Zřízení fondu na pomoc novým uprchlíkům

- 5 -

SOKOLSKÝ FOND pro pomoc novým uprchlíkům.-

Po vzoru našeho sokolského STAVEBNÍHO FONDU, který dovrší na konci tohoto roku částku \$ 11.000.- rozhodlo se předsednictvo jednoty pro zavedení "SOKOLSKÉHO FONDU pro pomoc novým uprchlíkům" také z toho důvodu, že nebyl pozván ku spolupráci na vybudování řádného fondu mezi SOKOLEM a SDRUŽENÍM, dvěma složkami veřejného života v Sydney, které léta a léta spolupracovali ruku v ruce na všech společných veřejných oslavách a spolupráce byla žádoucí z obou stran.-

Toto krátké vysvětlení zodpoví všechny ty dotazy, které byly činěny telefonicky a osobně u našich vedoucích sokolských pracovníků, než-li bylo známo kdo a kým byl fond založen.-

Náš SOKOLSKÝ FOND pro pomoc novým uprchlíkům bude v první řadě podporovati rodiny s dětmi a bude vypláceti \$ 5.- na jedno dítě, dále podle zkušeností z posledních týdnů bude hraditi případ od případu cestovné vlakem, když mají se jíti představit do nového zaměstnání. Tito noví přijeli sem skutečně někdy bez jediného centu a nemůžeme žádati na úřednicích úřadu práce a Emigračního oddělení aby stále ze své vlastní kapsy tyto cesty uhrazovali. Dále bude řešit finanční sociální problémy v případě, že na-stanou.-

Dnes je doba, kdy skoro po 20-ti letech zde, máme možnost tuto pomocnou ruku podati a věříme, že si toto všichni pokládáme za naši nepsanou povinnost.-

Veškeré finanční příspěvky na tento nový "SOKOLSKÝ FOND pro pomoc novým uprchlíkům" budou měsíčně uveřejňovány v našem VĚSTNÍKU. Prosíme, abyste šeky vystavené na SOKOL Gym.Ass.Limited zasílali na naši sokolskou adresu: 269 Willarong Rd. CARINGBAH-2229-N.S.W.-

Za Tělocvičnou Jednotu SOKOL Sydney :

Václav HARAMUL,  
starosta.

Frant. BROŽENSKÝ,  
jedenatel.

000-000-000

Sokol získal místnosti pro SOKOLSKOU KLUBOVNU.

Přímo v centru získala naše jednota místnosti pro SOKOLSKOU KLUBOVNU zásluhou br.Slavíka. Jedná se o celé první poschodí v budově čis. 209.Hay St. (roh Pitt St), kde budou pořádány výborové schůze jednoty, kde bude tištěn náš Sokolský VĚSTNÍK, kde budou uskladněny veškeré věci, které hodláme sehnati pro uprchlíky, jako košile, obleky, boty, pro děti hračky atd. Později tam bude převezena naše sokolská knihovna, zkrátka postupem času chceme tam soustřediti celý sokolský život, který je mimo tělocvičnu.-

SOKOLSKÁ KLUBOVNA bude již otevřena tento měsíc a sice prozatím po 3 dny v týdnu a to počínaje dnem 22.října t.r. každé :

úterý od 3 do 6 hod. večer,  
pátek " 5 " 7 " "  
sobota " 9 " 12 " v poledne.

Výbor.

P R A V D A V Í T Ě Z Í .



**Příloha č. 8: Stavba Národního domu v Sydney**



**Příloha č. 9: Otevírání Národního domu v roce 1977**



**Příloha č. 10: Otevírání Národního domu v roce 1977**





**Příloha č. 11: Otevíráání Národního domu v roce 1977**



**Příloha č. 12: Fotbalový tým SLAVIA SYDNEY v roce 1957**



## Příloha č. 13: Návštěva Ivana a Dagmar Havlových v Národním domě v Sydney

Dejeme za krásné přijetí ve vašem  
sekretně, za rychlou sněženku a za  
příležitost si pohovořit s krajany, kteří  
to myslí se svou starou vlastí dobře.

Věřme, že se nám vše podaří!

24. dubna 1991

Ivan M. Havel

Dagmar Havlová





**Příloha č. 14: Národní dům v Sydney (rok 2011)**



**Příloha č. 15: Tělocvična Národního domu**





**Příloha č. 16: Pamětní deska v Národním domě**



**Příloha č. 17: Restaurace v Národním domě v Sydney**





**Příloha č. 18: Výzdoba Národního domu v Sydney**